अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

शैलुङ गाउँपालिका
दोलखा

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

शैलुङ गाउँपालिका

दोलखा

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

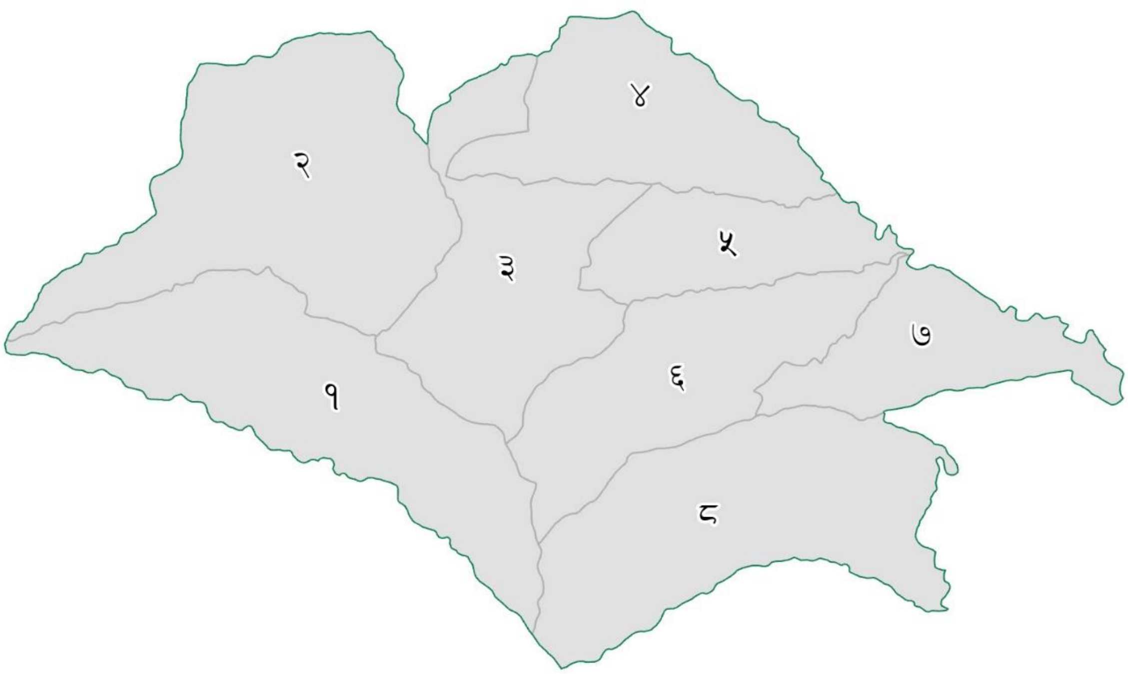

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

अन्तिम लेखापरीक्षण प्रतिवेदन

शैलुङ गाउँपालिका

दोलखा

आर्थिक वर्ष २०७९/८०

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
काठमाडौं, नेपाल

दूरदृष्टि (VISION)

जवाफदेहिता, पारदर्शिता र निष्ठा प्रवर्द्धन गर्ने विश्वसनीय संस्था

(Be Credible Institution in Promoting Accountability, Transparency and Integrity)

गन्तव्य (MISSION)

राष्ट्रलाई स्वतन्त्र एवं गुणस्तरीय लेखापरीक्षण सेवा प्रदान गर्ने

(Provide independent and Quality Audit Service to the Nation)

मूल्य मान्यता (Core Values)

निष्ठा	*(Integrity)*
स्वतन्त्रता	*(Independence)*
व्यावसायिकता	*(Professionalism)*
पारदर्शिता	*(Transparency)*
जवाफदेहिता	*(Accountability)*

महालेखापरीक्षकको भनाइ

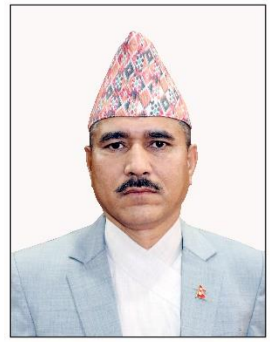

नेपालको संविधानको धारा २४१ मा संघ, प्रदेश र स्थानीय तहको लेखा कानुन बमोजिम नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता, प्रभावकारिता र औचित्य समेतको विचार गरी महालेखापरीक्षकबाट लेखापरीक्षण हुने व्यवस्था छ। त्यसैगरी लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ को दफा २० को उपदफा २ मा महालेखापरीक्षकले प्रत्येक स्थानीय तहको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी अलग अलग प्रतिवेदन जारी गर्न सक्ने व्यवस्था छ । लेखापरीक्षण गर्दा नेपाल सरकारी लेखापरीक्षणमान, लेखापरीक्षण मार्गदर्शन, स्थानीय तह लेखापरीक्षण निर्देशिका, महालेखापरीक्षकको वार्षिक लेखापरीक्षण योजना र स्थानीय तहसँग सम्बन्धित ऐन, नियमलाई आधार लिईएको छ । यस स्थानीय तहको २०७९/८० को लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा उल्लेख गरी प्रारम्भिक प्रतिवेदन जारी गरिएकोमा सो उपर प्राप्त प्रतिक्रिया समेत विचार गरी राय सहितको प्रतिवेदन जारी गरिएको छ ।

वित्तीय विवरणको शुद्धता, प्रचलित कानुनको परिपालना, बजेट तथा योजना तर्जुमा एवं कार्यक्रम कार्यान्वयन, खरिद व्यवस्थापन, सार्वजनिक सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली, आन्तरिक आय परिचालन, जनशक्ति व्यवस्थापन, जिम्मेवारी एवं जवाफदेहिता लगायतका विषयहरूको अध्ययन, विश्लेषण तथा मूल्याङ्कन गर्नुका साथै स्रोत साधनको प्राप्ति, उपयोग एवं परिचालन सन्दर्भमा मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिता समेतलाई दृष्टिगत गर्दै कार्यान्वयनयोग्य सुझाव प्रदान गरी सुशासन कायम गर्न सहयोग गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ । समय, जनशक्ति, स्रोतको उपलव्धता लगायतका सीमा रहेता पनि स्थानीय तह सम्म नै उपस्थित भई लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्ने नीति लिइएको छ । यसै गरी लेखापरीक्षणको क्रममा स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा जिम्मेवार कर्मचारीहरूसँग लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोरा उपर छलफल गरिएको छ।

यस वर्ष गाउँपालिकाको लेखापरीक्षणबाट कार्यसम्पादनका लागि आवश्यक पर्ने कानुन निर्माण र न्याय सम्पादन, बजेट अनुशासन, आन्तरिक आय, वर्षान्तको खर्च, स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी र पदपूर्ति, सेवा प्रवाह, आन्तरिक नियन्त्रण र लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन प्रणाली, सहकारी संस्थाहरुको नियमन र व्यवस्थापन, सार्वजनिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरका अलवा गाउँपालिकाले गरेको चालु तथा पूँजीगत खर्चसँग सम्बन्धित उल्लेख्य विषयहरु समावेश गरी सो उपर राय सहितको व्यहोरा लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ । अतः लेखापरीक्षणबाट औंल्याएका व्यहोराहरू उपर आवश्यक कारबाही गरी वित्तीय अनुशासन कायम गर्नुका साथै सेवा प्रवाहलाई प्रभावकारी बनाउन त्यस स्थानीय तहबाट थप पहल कदमी हुने विश्वास लिएको छु ।

अन्तमा, स्थानीय तहको लेखापरीक्षणमा सहयोग पुऱ्याउने स्थानीय तहका पदाधिकारी तथा कर्मचारीप्रति आभार व्यक्त गर्दछु । साथै लेखापरीक्षण कार्यमा संलग्न यस कार्यालयका कर्मचारीहरूको कार्यसम्पादनको लागि विशेष धन्यवाद व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

(तोयम राया)

२०८१, जेष्ठ **महालेखापरीक्षक**

महालेखापरीक्षकको कार्यालय
अनामनगर/बबरमहल, काठमाडौं, नेपाल

प्रादेशिक लेखापरीक्षण महानिर्देशनालय

बागमती प्रदेश

मितिः२०८१।०२।११

प.सं. २०८०।८१

च.नं. १२७

विषयः **लेखापरीक्षण प्रतिवेदन ।**

श्री अध्यक्षज्यू ,

शैलुङ गाउँपालिका, गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय,

शैलुङ, दोलखा ।

१. **कैफियत सहितको राय -** हामीले यस गाउँपालिकाको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को प्राप्ती र भुक्तानीको विवरण, त्यससँग सम्बन्धित अनुसूची तथा अन्य विवरणको लेखापरीक्षण गरेका छौं ।

हाम्रो रायमा, यस प्रतिवेदनको कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार खण्डमा उल्लेख भएका विषयले पार्ने असर बाहेक पेस भएको २०८० आषाढ ३१ मा समाप्त भएको आर्थिक वर्ष २०७९/८० को प्राप्ती र भुक्तानीको विवरण र त्यससँग सम्बन्धित अनुसूची तथा अन्य विवरण समावेश भएको वित्तीय प्रतिवेदनले यस गाउँपालिकाको वित्तीय कारोबार र प्रतिवेदनसँग सम्बन्धित प्रचलित कानुन बमोजिम सारभूतरूपमा सही तथा यथार्थ अवस्था चित्रण गर्दछ।

२. **कैफियत सहितको राय व्यक्त गर्ने आधार**

२.१. गाउँपालिकाले अन्तरसरकारी अख्तियारी, आन्तरिक आय तथा विविध कोष लगायतको वित्तीय विवरण महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामानको ढाँचा पूर्ण रुपमाप्रयोग गरेर तयार गरेको छैन ।

२.२. लेखापरीक्षणबाट रू.१ करोड ८३ लाख ७६ हजार बेरु.जू देखिएको छ । सो सम्बन्धमा रु.४ लाख ७६ हजारको प्रतिक्रिया प्राप्त भएकोमा सो उपर कारबाही भई बाँकी बेरु.जु असुल गर्नुपर्ने रू. ३ लाख ७ हजार, प्रमाण कागजात पेस गर्नुपर्ने रू. ८६ लाख २५ हजार र नियमित गर्नुपर्ने रु.२७ लाख २६ हजार समेत गरी यस वर्ष रु.१ करोड ७९ लाख बेरु.जू कायम रहेको छ । यस गाउँपालिकाको गतवर्ष सम्म रु. ६ करोड ९६ लाख १२ हजार बेरु.जू बाँकी रहेकोमा हालसम्मको अद्यावधिक बेरु.जू रु. ८ करोड

७५ लाख १२ हजार रहेको छ । **यस गाउँपालिकाको बेरु.जु वर्गीकरण, अद्यावधिक बेरु.जु स्थिति र बेरु.जु सम्परीक्षणको व्यहोरा यसैसाथ संलग्न छ** ।

हाम्रो लेखापरीक्षण कार्य नेपालको संविधान, लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्बन गरेका नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम गरिएको छ । वित्तीय प्रतिवेदन तयार गर्ने शैलुङ गाउँपालिकासँग हामी स्वतन्त्र छौं। त्यसका लागि प्रचलित कानुन र स्वीकृत आचारसंहिता अनुसार हामीले कार्य गरेका छौं ।लेखापरीक्षणको क्रममा प्राप्त गरेका लेखापरीक्षण प्रमाणहरू हाम्रो राय व्यक्त गर्ने आधारका लागि पर्याप्त र उपयुक्त छन् भन्ने कुरामा हामी विश्वस्त छौं।

३. **अन्य व्यहोरा -** ऐन नियमको परिपालना, आन्तरिक नियन्त्रण व्यवस्था, सम्पत्तिको संरक्षण, स्रोत साधनको प्राप्ति र उपयोग, बजेट व्यवस्थापन र राजस्व संकलन, सार्वजनिक खरिद व्यवस्थापन, कार्यक्रम स्वीकृति एवं कार्यान्वयन, उपभोक्ता समितिलाई अनुदान वितरण तथा अनुगमन र सेवा प्रवाह लगायतका विषयमा सुधार गर्नुपर्ने देखिएका छन् ।

४. **वित्तीय विवरण उपर व्यवस्थापन तथा पदाधिकारीको जिम्मेवारी -** नेपाल सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (नगदमा आधारित) बमोजिम आर्थिक कारोवारको सही र यथार्थ अवस्था चित्रण हुने गरी एकीकृत वित्तीय विवरण तयार गर्ने तथा गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका कारणबाट वित्तीय विवरण सारभूत रुपमागलत आँकडा रहित स्वरुपमाबन्ने गरी आवश्यक आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली लागु गर्ने जिम्मेवारी गाउँपालिकाको व्यवस्थापनमा रहेको छ । गाउँपालिकाका अध्यक्ष र प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत वित्तीय प्रतिवेदन प्रकृयाको अनुगमनका लागि जिम्मेवार हुनेछन् ।

५. **वित्तीय विवरणको लेखापरीक्षण उपर लेखापरीक्षकको जिम्मेवारी -** वित्तीय प्रतिवेदन समग्रमा गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका कारण सारभूत रुपमागलत आँकडा रहित रहेको छ भनी यथोचित आश्वस्तता प्राप्त गरी राय सहितको लेखापरीक्षण प्रतिवेदन जारी गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो ।लेखापरीक्षणमा यथोचित आश्वस्तताले उच्च स्तरको आश्वस्तता प्रदान गरेको हुन्छ । लेखापरीक्षण ऐन तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले अवलम्वन गरेका नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मान, मार्गदर्शन तथा लेखापरीक्षणसँग सम्बन्धित अन्य प्रचलित कानुन बमोजिम लेखापरीक्षण कार्य सम्पादन गरेको अवस्थामा समेत आन्तरिक नियन्त्रण र वित्तीय प्रतिवेदनको प्रकृति, लेखापरीक्षणका विधि तथा लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न लागेको समय जस्ता लेखापरीक्षणका अन्तरनिहित सीमाहरुका कारण वित्तीय विवरण वा आर्थिक कारोवारमा भएका सबै प्रकारका गल्ती (Fraud) वा त्रुटि पत्ता लाग्न सक्ने निश्चितता हुदैन । वित्तीय विवरणका उपयोगकर्ताले सामान्यतया गर्ने आर्थिक निर्णयमा फरक पार्ने अवस्था देखिएका गल्ती (Fraud) वा त्रुटिका एक वा समग्र सूचनालाई सारभूत रुपमागलत आँकडा मानिएको छ ।

(शंकर प्रसाद पन्थी)

नायब महालेखापरीक्षक

शैलुङ गाउँपालिका,

दोलखा जिल्ला,

१. चालु वर्ष २०७९।८० को बेरु.जु

बेरु.जु वर्गीकरण (विनियोजन, राजस्व, धरौटी र अन्य कारोबार)

(रु. हजारमा)

प्रारम्भिक बेरु.जु			प्रतिक्रियाबाट फस्यौंट			बाँकी बेरु.जु			बेरु.जु						
									असुल गर्नु पर्ने	नियमित गर्नुपर्ने					पेस्की
दफा संख्या			दफा संख्या			दफा संख्या									
सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	सैद्धान्तिक	लगती	रकम	असुल गर्नु पर्ने	अनियमित भएको	प्रमाण कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा	पेस्की
६५	५१	१८३७६	०	७	४७६	६५	४४	१७९००	३०७	२७२६	८६२५	०	६२४२	१७५९३	०

२. अद्यावधिक बेरु.जु स्थिति (२०७९।८० सम्मको)

(रु. हजारमा)

जिल्ला	गत वर्ष सम्मको बाँकी	समायोजन	यो वर्ष फस्यौंट	बाँकी बेरु.जु	यो वर्ष सम्परीक्षणबाट कायम बेरु.जु	यो वर्षको बेरु.जु	कुल बेरु.जु बाँकी
दोलखा	८८१४०	०	१८५२८	६९६१२	०	१७९००	८७५१२

३. बेरु.जु सम्परीक्षणको विवरण

क्र. सं	आर्थिक वर्ष	बेरु.जुको दफा	छोटकरी व्यहोरा	सम्परीक्षण भएको रकम
	२०७९।८० (चालु वर्षको)			
१	०७९।८०	३६	सामाग्री हस्तान्तरण प्रमाण पेश गरेको	२४४८८०
२	०७९।०८०	७१	भरपाई पेश गरेको	९४०५०
३	०७९।०८०	८०	असूल गरेको प्रमाण पेश गरेको	६०००
४	०७९।०८०	८१	असूल गरेको प्रमाण पेश गरेको	१३०६६०
	चालु वर्षको जम्मा			**४७५५९०**
	गत विगत वर्षतर्फको	-	-	-
५	२०७८।७९	४४	जिन्सी दाखिला गरेको प्रमाण पेश भएको	५६०००
६	०७९।०८०	३१	नियमित भई आएको प्रमाण पेश गरेको	३९८८०००
७	०७९।०८०	३५.२	नियमित भई आएको प्रमाण पेश गरेको	९००००००
८	०७९।०८०	४०	नियमित भई आएको प्रमाण पेश गरेको	१३९९६०४
९	०७९।०८०	४९	नियमित भई आएको प्रमाण पेश गरेको	१७११९१८
१०	०७९।०८०	३०	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	७२७८०
११	०७९।०८०	५४	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	१३२९९०
१२	०७९।०८०	५१	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	५०४४३
१३	०७९।०८०	२६	करार कर्मचारीहरुको थप नालकोष कट्टी रकम असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	५८००००
१४	०७९।०८०	५७	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	४४२८
१५	०७९।०८०	४८	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	१२८९१

१६	०७९।०८०	४५	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	२९१६४
१७	२०७७।७८	५८	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	१४८७३
१८	२०७७।७८	३१.३	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	२१२९९
१९	२०७७।७८	१३	प्रमाण कागजात पेश भएको	७३००
२०	२०७७।७८	६०	प्रमाण कागजात पेश भएको	१७६९०२.५५
२१	२०७७।७८	५३	भरपाई पेश भएको	२९७५००
२२	२०७७।७८	३३	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	२९३०
२३	२०७७।७८	६९	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	६८६८
२४	२०७७।७८	१४	प्रमाण कागजात पेश भएको	१२६४०८
२५	२०७७।७८	७५	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	१३७५०
२६	२०७७।७८	३६	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	२०५०
२७	२०७७।७८	७२	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	६९६९९८
२८	२०७७।७८	४२	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	२८३३८
२९	२०७७।७८	३४	प्रमाण कागजात पेश भएको	६५९२३
३०	२०७७।७८	७४	असूल गरेको प्रमाण पेश भएको	१२३७५
३१	२०७७।७८	४६	प्रमाण कागजात पेश भएको	१६०००
३२	२०७६।७७	-	-	-
	गत विगतको जम्मा	-	-	**१८५२७७३३**
	कुल जम्मा	-	-	**१९००३३२३**

गाउँपालिकाको अन्तिम लेखापरीक्षणको विवरण तल उल्लेख गरिएको छ ।

परिचय

१ **(क) कार्यालयको परिचय** - स्थानीय नेतृत्वको विकास गर्दै स्थानीय शासन पद्धतिलाई सुदृढ गरी स्थानीय तहमा विधायिकी, कार्यकारीणी र न्यायिक अभ्यासलाई संस्थागत गर्न स्थानीय सरकारको सञ्चालन गर्ने उद्देश्यले शैलुङ गाउँपालिकाको स्थापना भएको हो । स्थानीय सरकारले संचालन गर्ने कार्यमा सहकारिता, सह-अस्तित्व र समन्वयलाई प्रर्वद्धन गर्नु र स्थानीय सरकारका काममा जनसहभागिता, उत्तरदायित्व, पारदर्शिता सुनिश्चित गरी नागरिकलाई गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्नु गाउँपालिकाको उद्देश्य रहेको छ । कुल क्षेत्रफल १२८.६७ वर्ग किलोमिटर रहेको यस गाउँपालिकाको वडा संख्या ८ सभा सदस्य संख्या ४५ तथा जनसंख्या १८३२८ रहेको छ ।

(ख) लेखापरीक्षणको उद्देश्य - लेखापरीक्षण गरिने निकायको वित्तीय विवरण तथा कारोबारको परीक्षण गरी उचित आश्वस्तता (Reasonable Assurance) प्रदान गर्नु वित्तीय लेखापरीक्षणको उद्देश्य हो । यस कार्यालयको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को सबै प्रकारका आर्थिक कारोबारको परीक्षण एवं प्रचलित कानूनको परिपालनाको मूल्याङ्कन गरी प्रतिवेदन गर्नु लेखापरीक्षणको उद्देश्य रहेको छ ।

(ग) लेखापरीक्षणको क्षेत्र र अवधि - यस कार्यालयको विनियोजन, राजश्व, धरौटी, कोष तथा अन्य आय-व्यय, मौज्दात हिसाब, आर्थिक व्यवस्थापन, कार्यक्रम सञ्चालन, जिन्सी व्यवस्थापन, जनशक्ति व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाह लगायत आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा सञ्चालित क्रियाकलापलाई लेखापरीक्षण क्षेत्रमा समावेश गरिएको छ । स्थलगत लेखापरीक्षणको अवधि २०८०।५।१८ देखि २०८०।५।२२ सम्म रहेको थियो ।

(घ) लेखापरीक्षण विधि - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा कार्यालयले स्वीकृत गरेको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजनाका आधारमा निकायको आन्तरिक नियन्त्रणको परीक्षण तथा विश्लेषणात्मक र विस्तृत परीक्षण विधि अवलम्वनबाट लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । लेखापरीक्षण गर्दा देखिएका व्यहोरा सम्बन्धमा कार्यालय प्रमुख तथा लेखा प्रमुख लगायतका पदाधिकारीहरूसँग छलफल सम्पन्न गरी कायम भएका व्यहोराहरू यस प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छ ।

(ङ) लेखापरीक्षणको सीमा - लेखापरीक्षण ऐन, २०७५ र नेपाल सरकारी लेखापरीक्षण मानदण्ड, २०७७ तथा मार्गदर्शनमा नमूना छनौट गरी लेखापरीक्षण सम्पन्न गर्न सकिने आधार तथा महालेखापरीक्षकको कार्यालयले नेपाल लेखापरीक्षण व्यवस्थापन प्रणाली (NAMS) अवलम्बन गरी स्वीकृत भएको जोखिममा आधारित लेखापरीक्षण योजना, लेखापरीक्षण गरिएको निकायबाट पेश भएका लेखा एवं सोसँग सम्बन्धित कागजात, विवरण, लिखित प्रतिनिधित्व पत्र, लेखापरीक्षण अनुबन्ध पत्र समेतको आधारमा लेखापरीक्षण सम्पन्न गरी प्रतिवेदन जारी गरिएको छ । आम्दानी तथा खर्चलाई नतिजासँग तुलना गरी विश्लेषण गर्नका लागि पर्याप्त भौतिक एवं स्थलगत अवलोकन गर्न भौगोलिक कठिनाइ, समय सीमा, स्रोतको उपलब्धता,

प्रमाणको प्रकृति तथा पहुँच जस्ता अन्तर्निहित जोखिमहरु सीमाको रुपमारहेका छन् । सारभूत रूपमा उल्लेखनीय नदेखिएका व्यहोरालाई प्रतिवेदनमा समावेश गरिएको छैन ।

(च) आर्थिक कारोबारको स्थिति - गाउँपालिकाले यसवर्ष कुल आन्तिरक आयबाट रु. ४२२७८४०.६५, राजस्व बाँडफाँड रु. ९०७१२०३५.१९ संघ तथा प्रदेश सरकार अनुदानबाट रु. ३८५८७४३८६ समेत रु. ५४९९७३६१८ आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु.२८३५२३८७८.१२ र पूँजीगत तर्फ रु. १९९५८४६६५।- समेत रु. ४८३१०८५४३.१२ खर्चको लेखापरीक्षण सम्पन्न गरिएको छ । सो को विस्तृत विवरण **अनुसूची -१** मा संलग्न छ ।

लेखापरीक्षणबाट देखिएका व्यहोराहरु

२ **आय-व्यय स्थिति** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६९ र ७२ बमोजिम गाउँपालिकाले प्राप्त गरेको आय, अनुदान तथा सहायता र स्थानीय सरकार सञ्चालनमा भएका आय-व्यय हिसाबको आर्थिक वर्ष २०७८।७९ को कोषको संक्षिप्त अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची-३** मा रहेको छ ।

३ **वित्तीय प्रतिवेदन** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को नियम ७२ मा नेपाल सरकारले निर्धारण गरे बमोजिमको आय र व्ययको वर्गीकरण तथा खर्च शीर्षक सम्बन्धी व्यवस्था अवलम्बन गर्नुपर्ने तथा नियम ७६(२) मा महालेखा परीक्षकबाट स्वीकृत भए बमोजिमको ढाँचामा लेखा राख्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । गाउँपालिकाले २०७६।२।१९ मा महालेखापरीक्षकबाट स्वीकृत भएको सार्वजनिक क्षेत्र लेखामान (NPSAS) अनुसार लेखाङ्कन तथा प्रतिवेदन गर्नुपर्दछ । गाउँपालिकाले उपलव्ध गराएको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) सम्बन्धमा निम्नअनुसार देखिएको छ ।

३.१ **वित्तीय विवरणको यथार्थता** - गाउँपालिकाको आर्थिक कार्यप्रणालीको लेखाङ्कनको लागि महालेखा नियन्त्रक कार्यालयबाट लागू गरिएको स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली (SuTRA) प्रयोगमा रहेको छ । आर्थिक कारोबार गर्दा सुत्रको प्रयोग गरी सम्पूर्ण आर्थिक कारोवारको लेखाङ्कन तथा प्रतिवदेन गर्नुपर्दछ भने सोही प्रणालीबाट स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं २७२) तयार गर्नुपर्नेमा गाउँपालिकाले सामाजिक सुरक्षातर्फको रु. ११,७५,४४,९७३।८० तथा गरिबसँग विश्वेश्वर कार्यक्रम तर्फको रु.४६२,४५८।- समेत गरी रु.११,८०,०७,४३१।८० SuTRA प्रणालीमा लेखाङ्कन गरेको पाइएन । जसले गर्दा SuTRA बाट तयार भएको वित्तीय विवरणसमेत पूर्ण

नहुँदा गाउँपालिकाको यथार्थ आर्थिक अवस्थाको चित्रण गरेको छैन । तसर्थ सबै आर्थिक कारोबार SuTRA मार्फत् हुने र सबै कारोबार वित्तीय विवरणमा समावेश गर्ने व्यवस्था मिलाउनुपर्दछ ।

३.२ **फरक हिसाब** – यस गाउँपालिकाले सुत्रबाट तयार गरेको स्थानीय सरकारको कोषको प्राप्ति र भुक्तानीको एकीकृत वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७२) ले सबै कारोबार नसमेटेको कारण लेखापरीक्षणका क्रममा गाउँपालिकाबाट भएका सबै कारोबार समेटिने गरी एकीकृत आर्थिक विवरण तयार गर्न लगाइएकोमा उक्त दुई विवरणमा देहायअनुसार गत वर्षको जिम्मेवारी रु.५९४८५३९४।७८, यस वर्षको प्राप्ति रु. ४८६३४२५०४।३४ र यस वर्षको भुक्तानी रु.४८३१०८५४३।१२ रहेकोमा गत वर्षको जिम्मेवारी र यस वर्षको प्राप्तिमा देहायअनुसार फरक परेको छ । SuTRA मा गाउँपालिकाको सम्पूर्ण आर्थिक कारोबारहरु समावेश गरी म.ले.प.फा.नं.२७२ ले समष्टिगत आर्थिक कारोबारको यथार्थ अवस्था चित्रण गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

विवरण	गतवर्षको जिम्मेवारी	यसवर्षको प्राप्ति	यसवर्षको भुक्तानी	बैङ्क मौज्दात
SuTRA अनुसारको वार्षिक प्रतिवेदन (म.ले.प.फा.नं.२७२)	५,९४,८५,३९४.७८	४८६३४२५०४.३४	४८३१०८५४३.१२	६४९९४५१८.५०
एकीकृत आर्थिक विवरणअनुसार	४८३,८२,६७०.२३	५५६३६९००२	४८३१०८५७८.१२	६४९९४५१८.५०
फरक	**१११०२७२४.५५**	**७००२६४९८.५५**	०.००	०.००

३.३ **फरक जिम्मेवारी** - गाउँपालिकाले आफ्नो कारोबारको जिम्मेवारी भिडान गरी हिसाब यकिन गर्नुपर्दछ । गाउँपालिकाको गतवर्षको लेखापरीक्षण प्रतिवेदनअनुसार रु. ५,९४,८५,३९४।७८ मौज्दात रहेकोमा यो वर्ष रु. ६३६,३१,११४।२८ जिम्मेवारी सारेको छ । जस अनुसार लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भएको भन्दा रु. ४१,४५,७१९।५० बढी जिम्मेवारी सारेको देखिएको छ । यस सम्बन्धमा यकिन गरी हिसाब मिलान हुनुपर्दछ ।

४ **आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७८ बमोजिम आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तयार गरी लागू गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले त्यस्तो प्रणाली तयार गरी लागू गरेको पाइएन । यस सम्बन्धी थप व्यहोराहरु देहायबमोजिम छन् ।

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ अनुसार आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभूत तथ्यांक संकलन, अभिलेखांकन गरेको भए पनि आवधिक रुपमाअद्यावधिक गरेको पाइएन ।

• गाउँपालिकाले २०७९।८० को अवधिमा भएको आफ्नो आर्थिक कारोवारको वार्षिक प्रतिवेदन अनुसूची २११ बमोजिम ढाँचामा तयार गरेको पाइएन ।

• स्थानीय राजस्व व्यवस्थापन प्रणाली प्रयोगमा आए तापनि पूर्णरुपमाकार्यान्वयनमा आउन सकेको देखिएन ।

• अन्तर सरकारी वित्त व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा १७ बमोजिम मध्यकालीन खर्च संरचना तयार गर्नुपर्नेमा गाउँपालिकाले सो बमोजिम मध्यकालीन खर्चको संरचना तयार गरेको पाइएन ।

• स्थानीय तहले आफ्नो क्षेत्रमा कार्यान्वयन हुने आयोजनाको विश्लेषण गरी सम्भाब्य आयोजनाको बैंक खडा गरेको देखिएन ।

• दिगो विकास योजना (२०१५-३०) लाई कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा लक्ष्यलाई आन्तरिकीकरण गर्ने र मध्यकालीन लक्ष्यहरु तोकी मूल्याङ्कन गर्ने कार्य भएको देखिएन ।

• जिन्सी निरीक्षण प्रतिवेदनमा उल्लेख भए अनुसार विभिन्न मालसामान मर्मत तथा लिलाम गर्नु पर्नेमा गरेको पाइएन ।

• सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ र ८ मा खरिदको गुरु.योजना तयार गर्नुपर्नेमा तयार गरेको पाइएन।

• स्थानीय तहले निर्माण व्यवसायी तथा उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराएकोमा निर्माण कार्यमा प्रयोग हुने सामानको गुणस्तर परीक्षण गरेको पाइएन ।

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७ बमोजिम स्थानीय तहले भू-जोखिम संवेदनशीलताका आधारमा जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड तोक्नुपर्ने र त्यस्तो मापदण्डको अधीनमा रही तोकेको क्षेत्रमा मात्र भवन निर्माण गर्न स्वीकृति दिन सक्ने व्यवस्था भएकोमा यस स्थानीय तहले जग्गाको उपयोग सम्बन्धी मापदण्ड बनाई लागू गरेको देखिएन ।

• सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार यस वर्ष कार्यसम्पन्न भएका आयोजना तथा कार्यक्रमहरु उपभोक्ता समितिलाई हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा केही योजना हस्तान्तरण गरेको पाइएन भने सहितको सार्वजनिक सुनुवाइ र सार्वजनिक परीक्षणलाई अनिवार्य गर्नु गराउनु पर्नेमा अधिकांशतः पालना भएको पाइएन ।

• सुशासन (व्यवस्थापन तथा सञ्चालन) नियमावली, २०६५ अनुसार नागरिक बडापत्रमा उल्लेखित सेवाहरुको कार्यान्वयन स्थिति अनुगमन गर्न अनुगमन संयन्त्र तय गरेको पाइएन ।

• बजेट तथा वार्षिक कार्यक्रम अनुसारको प्रगति तयार नगरेकोले गाउँपालिकाको बजेट, शशर्त तथा विषयगत अनुदानको कार्यक्रम कार्यान्वयनमा आए नआएको र कार्यक्रम अनुसारको प्रगति भए नभएको सम्बधमा यकिन गर्न सकिएन।

• निजामती सेवा ऐन, २०४९ को दफा ५ क बमोजिम कर्मचारीहरुको कार्य विवरण बनाई लागू गरेको पाइएन ।

• गाउँपालिकामा कार्यरत स्थायी दरबन्दीमा रहेका कर्मचारीहरुको तलबी प्रतिवेदन पारित गराएर मात्र तलब खर्च लेख्नुपर्नेमा तलबी प्रतिवेदन पारित गराएको देखिएन ।

• सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ उपनियम (११) मा उपभोक्ता समितिबाट भएका निर्माण कार्य सम्पन्न गरिसकेपछि सार्वजनिक निकायले भौतिक संरचना लगायत विभिन्न विवरण खुलाई अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा गाउँपालिकाले विगत वर्षदेखि भएको कार्यको लगत नराखेको कारण एकै योजनालाई एक भन्दा वढी वर्षमा बजेट विनियोजन हुन सक्ने देखिएको,

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २२ अनुसार कामलाई व्यवस्थित गर्न लेखा समिति, सुशासन समिति लगायतका समिति तथा विशेष समिति गठन गर्न सक्ने उल्लेख भएकोमा सुशासन समिति गठन नभएको कारण संस्थागत सुशासनको स्थिति मूल्याङ्कन गर्न सक्ने स्थिति नभएको,

• सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ को दफा ४ मा भत्ता प्राप्त गरिरहेका लाभग्राहीहरुले आगामी आर्थीक वर्षमा पनि भत्ता लिन चाहेमा प्रत्येक आ.व.को कार्तिक मसान्त भित्र अनुसूची २ को ढाँचामा सम्बन्धित वडा कार्यालयमा दरखास्त दिनुपर्ने व्यवस्था भएकोमा सो को पालना नभएको,

• सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ को दफा २७ मा सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रमको नियमित अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा सुपरीवेक्षण गर्न स्थानीय स्तरको अनुगमन तथा सुपरीवेक्षण समिति गठन गर्नुपर्ने व्यवस्था भएकोमा उक्त समिति गठन नगरेको तथा अनुगमन मूल्याङ्कनको कार्य नभएको,

• सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ को दफा ३१ (क) मा भत्ता प्राप्त गर्नेहरुको विवरण स्थानीय सभामा पेश गर्नुपर्ने र खर्चको समिक्षा समेत गर्नुपर्ने भन्ने व्यवस्था रहेकोमा कार्यालयले लाभग्राहीहरुको विवरण सभामा पेश गरेको नगरेको,

• सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ को दफा ३२ मा सामाजिक सुरक्षा भत्ता प्राप्त गर्ने लाभग्राहिहरुको नाम/नामेसी स्थानीय तहको वेवसाइटमा राख्नुपर्ने तथा वडा कार्यालयहरुमा समेत सार्वजनिक गरी राख्नु पर्ने व्यवस्था रहेकोमा कार्यालयले उक्त कार्यविधिको पालना गरेको नगरेको,

• सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सञ्चालन कार्यविधि, २०७७ को दफा ३४ मा वडा समितिले प्रत्येक चौमासिकमा कम्तीमा एकपटक सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सम्बन्धमा सार्वजनिक सुनुवाई गर्नुपर्ने र प्राप्त गुनासा तथा सुझावहरु सम्वोधन गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सो को पालना नभएको,

• विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को दफा ४५ मा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिले गरेको कामको वार्षिक प्रतिवेदन जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा प्रदेश विपद् व्यवस्थापन

कार्यकारी समिति समक्ष पेस गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेकोमा प्रतिवेदन तयार गरी सम्बन्धित समितिमा पेस गरेको नदेखिएको,

• वातावरण संरक्षण ऐन, २०७६ को दफा ३ मा स्थानीय तहले नियमावलीको अनुसूची बमोजिम सडकहरु निर्माण, १०० मीटरसम्मको पुल, लिफ्ट सिँचाइ, सडक स्तरोन्नति लगायतका कार्यमा वातावरणीय अध्ययन गर्नुपर्ने र नगरेमा दफा ३५ वमोजिम रु. ५ लाख सम्म जरिवाना हुने व्यवस्था भएकोमा स्थानीय तह आफैंले पालना नगरेको तथा पालना गराएको सम्वन्धी अभिलेख नरहेको,

• स्थानीय सरकार सञ्चाल ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा स्थानीय तहले सार्वजनिक सम्पत्तिको संरक्षण गर्नुपर्ने उल्लेख भएकोमा सोको अभिलेख नराखेको,

• स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७ मा स्थानीय तहले नक्सा पास गर्नुपर्ने उल्लेख छ र नक्सापास नगराई भवन निर्माण गर्न नहुने उल्लेख भएकोमा न्यून मात्रामा मात्र नक्सा पास भएको,

अतः आन्तरिक नियन्त्रण प्रणाली तर्जुमा तथा लागू गरी गाउँपालिकाको कार्य सञ्चालन तथा व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउनुपर्दछ ।

५ **आन्तरिक लेखापरीक्षण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७७ (२) मा स्थानीय तहले आर्थिक कारोबारको नियमितता, मितव्ययिता, कार्यदक्षता र प्रभावकारिताको आधारमा प्रत्येक चौमासिक समाप्त भएको एक महिना भित्र आन्तरिक लेखापरीक्षण गराउनु पर्ने उल्लेख छ । यस स्थानीय तहले अन्तरसरकारी अख्तियारी बाहेकको आन्तरिक लेखापरीक्षण गराएको पाइएन । सबै कारोबार तथा वित्तीय विवरणको नियमित तथा आवधिक रुपमाआन्तरिक लेखापरीक्षण हुनुपर्दछ ।

६ **बजेट पेश, पारित र अख्तियारी** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा स्थानीय तहले आगामी आर्थिक वर्षको राजश्व र व्ययको अनुमान गाउँ कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई असार १० गते भित्र पेश गर्ने र यसरी पेश भएको बजेट छलफल गरी असार मसान्तभित्र सभाबाट पारित गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । सोही ऐनको दफा ७३ मा सभाबाट बजेट स्वीकृत भएको ७ दिनभित्र स्थानीय तहका प्रमुखले प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहमा उपप्रमुखले २०७९।३।१० गते रु.६३ करोड ८० लाख २३ हजारको बजेट सभा समक्ष पेश गरेकोमा २०७९।३।१४ मा पारित भएको छ । यसैगरी स्थानीय तहका प्रमुखले २०७९।३।२० मा प्रमुख प्रशासकीय अधिकृतलाई बजेट खर्च गर्ने अख्तियारी प्रदान गरेको देखिन्छ ।

७ **बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६७(१) मा ४ सदस्यीय बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन गरी आगामी वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, बजेट तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, विषय क्षेत्रगत कार्यक्रम, योजना तथा कार्यक्रममा दोहोरोपना हुन नदिई आपसी तादाम्यता तथा परिपूरकता कायम गर्नुपर्ने व्यवस्था अनुसार समिति गठन गरेको भएता पनि आगामी आर्थिक

वर्षको नीति तथा कार्यक्रम, कार्यक्रमको प्राथमिकीकरण, कार्यक्रमबीच परिपूरकता कायम गरेको समेत नदेखिएकाले बजेट तर्जुमा गर्दा ऐनमा भएको व्यवस्थाको परिपालनामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

८ **बजेट सीमा निर्धारण समिति** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६(१) बमोजिम गाउँपालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय, राजश्व बाँडफाँडबाट प्राप्त हुने रकम, अनुदान, ऋण र अन्य आयको प्रक्षेपण तथा सोको सन्तुलित वितरणको खाका र बजेट सीमा निर्धारण गर्न ७ सदस्यीय स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समिति गठनको व्यवस्था छ । उक्त समितिले आयको प्रक्षेपण, साधनको सन्तुलित वितरणको खाका, बजेटको कूल सीमा, बजेटको क्षेत्रगत सीमा निर्धारण, बजेट तथा कार्यक्रमको प्रथमिकिकरण, विषयक्षेत्रगत बजेट तर्जुमा मार्गदर्शन तय गर्नुपर्ने जस्ता कार्यहरु फाल्गुन महिनाभित्र सम्पन्न गरिसक्नुपर्ने र बजेट प्रक्षेपण गर्दा बजेट वर्षपछिको थप दुई वर्षको समेत प्रक्षेपण तयार गर्नुका साथै तयार भएको आगामी आर्थिक वर्षको बजेट सीमा प्रमुख प्रशासकिय अधिकृतले चैत्र १५ गतेभित्र गाउँपालिकाका विषयगत शाखा तथा वडा समितिलाई उपलब्ध गराउनुपर्ने कानुनी व्यवस्था रहेकोमा गाउँपालिकाले समितिको गठन गरेको पाइएन । ऐनमा व्यवस्था भएअनुसार बजेट सीमालगायत क्षेत्रगत विषय समेटी बजेट प्रक्षेपण सम्बन्धी नियम तथा कार्यविधि तर्जुमा एवं सोको पालनामा सम्बन्धित पदाधिकारीको ध्यान जानुपर्दछ ।

९ **बजेट विनियोजन** -गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा कुल बजेट रु. ६३,२०,२३,०००।- मध्ये चालु खर्च र पूँजीगत खर्चमा देहायअनुसार बजेट विनियोजन गरेको पाइयो ।

कुल बजेट	**चालु बजेट रु.**	**प्रतिशत**	**पूँजीगत बजेट रु.**	**प्रतिशत**
६३,२०,२३,०००	३६,१८,१२,०००	५७%	२७,६२,११,०००	४३%

उक्त विवरण अनुसार गाउँपालिकाको यस आर्थिक वर्षमा कुल रु. ६३,२०,२३,००० बजेट विनियोजन भएकोमा चालु खर्तचर्फ रु.३६,१८,१२,००० (५७ प्रतिशत) र पूँजीगत तर्फ रु. २७,६२,११,००० (४३ प्रतिशत) बजेट विनियोजन भएको देखियो । जस अनुसार चालु खर्तचर्फ भन्दा पूँजीगत तर्फ न्यून विनियोजन भएको देखिन्छ ।

१० **बजेट तथा चालु खर्च** - गाउँपालिकाको यस आर्थिक वर्षको बजेट र चालु खर्चको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.स.	**आर्थिक वर्ष**	**बजेट**	**चालु खर्च**	**बजेटको तुलनामा चालु खर्चको प्रतिशत**
१	२०७९/८०	३६,१८,१२,०००	२७,५८,३०,२८६.४६	७६.२३%

गाउँपालिकाले यस वर्ष चालु तर्फ रु.३६,१८,१२,००० विनियोजन गरेकोमा रु. २७,५८,३०,२८६.४६ खर्च गरेको छ जुन ७६.२३ प्रतिशत हुन आउँछ ।

११ **बजेट तथा पूँजीगत खर्च** - गाउँपालिकाको यस आर्थिक वर्षको बजेट र पूँजीगत खर्चको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छः-

बजेट	पूँजीगत खर्च	बजेटको तुलनामा पूँजीगत खर्चको प्रतिशत
२७,६२,११,०००	१९,९५,८४,६६५	७२.२६%

गाउँपालिकाले यस वर्ष पूँजीगत तर्फ रु. २७,६२,११,००० विनियोजन गरेकोमा रु. १९,९५,८४,६६५ खर्च गरेको छ जुन ७२.२६ प्रतिशत मात्र हुन आउँछ ।

१२ **त्रैमासिक पूँजीगत खर्च** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३५ बमोजिम बजेट तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्ने कार्यालयले त्रैमासिक प्रगति विवरण वनाई कार्यसम्पादन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले उपलव्ध गराएको विवरण अनुसार त्रैमासिक पूँजीगत खर्चको स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

(यस सम्बन्धी विवरण अनुसूची-४ मा रहेको छ ।)

उल्लेखित विवरण अनुसार चौथो त्रैमासिक पूँजीगत खर्चको ४८.६७ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ भने असार महिनामा मात्र ३१.५४ प्रतिशत खर्च भएको देखिन्छ । यसरी चौथो त्रैमासिक र असार महिनामा बढी खर्च खर्च देखिनुले अन्तिम त्रैमासिक तथा आषाढ महिनामा आएर खर्चको चाप परेको देखिन्छ । जसले गर्दा सन्तुलित खर्च व्यवस्थापन भएको देखिएन । स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार चौमासिक रुपमासन्तुलित रुपमा खर्च हुने गरी कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ । वर्षान्तमा हतारमा काम गराउँदा कामको गुणस्तर तथा दिगोपनामा असर पर्ने देखिएकोले अन्तिम त्रैमासिक तथा आषाढमा अधिक खर्च गर्ने परिपाटीमा नियन्त्रण गर्नुपर्दछ यस्तो खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्नु पर्दछ ।

१३ **खर्च विश्लेषण** - गाउँपालिकाले यसवर्ष कुल आन्तिरक आयबाट रु. ४२२७८४०.६५, राजस्व बाँडफाँड रु. ९०७१२०३५.१९ संघ तथा प्रदेश सरकार अनुदानबाट रु.३८५८७४३८६ समेत रु. ५४९९७३६१८ आम्दानी भएकोमा चालु तर्फ रु.२८३५२३८७८.१२ र पूँजीगत तर्फ रु. १९,९५,८४,६६५।- समेत रु. ४८३१०८५४३.१२ खर्च भएको छ । खर्च मध्ये आन्तरिक आयको हिस्सा ०.८७ प्रतिशत रहेको छ । यस वर्ष पदाधिकारी सुविधा अन्तर्गत रु.६४१२०००।- खर्च भएको पाइयो जुन आन्तरिक आयको १५१.६६ प्रतिशत रहेको छ । गाउँपालिकालाई प्राप्त भएको सबै अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकमबाट ५८.६८ प्रतिशत चालु र ४१.३२ प्रतिशत पूँजिगत खर्च भएको देखिन्छ । यसबाट गाउँपालिकाले विकास निर्माण कार्यक्रम सञ्चालनमा न्युन खर्च गरी प्रशासनिक कार्यमा बढी खर्च गरेको देखिन्छ । प्रशासनिक खर्च नियन्त्रण गर्दै प्राप्त अनुदान र राजस्व बाँडफाँडको रकम अधिकरुपमाविकास निर्माणमा परिचालन गरिनुपर्दछ ।

१४ **क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति** - स्थानीय तहको एकीकृत, समानुपातिक र दिगो विकासका क्षेत्रगत रुपमासमानुपातिक बजेट विनियोजन गरी खर्च गर्नुपर्ने हुन्छ । यस गाउँपालिकाको २०७९।८० को क्षेत्रगत बजेट र खर्चको स्थिति देहायअनुसार रहेको देखिन्छ ।

मुख्य क्षेत्र	वार्षिक बजेट	खर्च रकम	कुल खर्च मध्ये प्रतिशत
आर्थिक विकास	६,७२,५८,२००	३,३५,९८,९९०.५३	७.०७
सामाजिक क्षेत्र	२५,७७,२३,८००	२२,७०,१९,४९६.०७	४७.७५
पूर्वाधार विकास क्षेत्र	१९,२५,३९,०००	१३,७८,९९,४३०	२९.००
सुशासन तथा अन्तरसम्वन्धित क्षेत्र	२,४३,००,०००	१,९९,८६,८१०.९०	४.२१
कार्य सञ्चालन तथा प्रशासनिक खर्च	९,६२,०२,०००	५,६९,१०,२२३.९६	११.९७
जम्मा	६३,८०,२३,०००	४७,५४,१४,९५१.४६	१००

उपर्युक्त विवरण अनुसार कुल खर्चमध्ये सामाजिक विकास क्षेत्रमा सबैभन्दा बढी ४७.७५ प्रतिशत र सुशासन तथा अन्तरसम्बन्धित क्षेत्रमा सबै भन्दा घटीमा ४.२१ प्रतिशत खर्च भएको पाइयो ।

१५ **अनुदान फिर्ता** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ४५(१) मा संघीय सञ्चित कोषबाट प्रदेश तथा स्थानीय तहमा भएको वित्तीय हस्तान्तरणको रकममध्ये सम्बन्धीत आर्थिक वर्षभित्र खर्च नभई बाँकी रहेको सशर्त, समपूरक र विशेष अनुदानको रकम सोही आर्थिक वर्षभित्र सम्बन्धित प्रदेश तथा स्थानीय तहले संघीय सञ्चित कोषमा फिर्ता गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले यस आर्थिक वर्षमा संघीय सरकार र प्रदेश सरकारमा फिर्ता गर्नुपर्ने रकम २०७९ असार ३१ गते फिर्ता गरेको छ । खर्च नभई बाँकी रकम संघीय सञ्चित कोषमा रु. ४४२६८०४५।५० र प्रदेश सञ्चित कोषमा रु. १२३८०५३१।- गरी जम्मा रु. ५६६४८५७६।५० फिर्ता गरेको पाइयो ।

१६ **सेवा प्रवाह** - गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा निम्नानुसार ११२९१ जनालाई देहाय बमोजिम पञ्जीकरण सेवा प्रवाह गरेको छ ।

सेवाको किसिम	संख्या
नागरिकता सिफारिस	१२४३
घरबाटो सिफारिस	२१६
नाता प्रमाणित	८००
अन्य	८०९५
जन्म तथा मृत्यु	९३७
जम्मा	**११२९१**

१७ **लागत अनुमान तथा दर विश्लेषण सम्बन्धमा** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १० बमोजिम स्वीकृत नर्म्स अनुसार निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्नुपर्दछ । लागत अनुमान तथा दर विश्लेषणको लागि नियम १४८ अनुसार दररेट निर्धारण समितिबाट ज्याला, निर्माण सामग्री तथा ढुवानीको दररेट निर्धारण हुने व्यवस्था छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा १३ मा गाउँपालिका वा नगरगाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको निर्माण कार्य तथा अन्य सेवाको प्रयोजनका लागि निर्माण सामग्री,

ज्यालाको स्थानीय दररेट तोक्ने सक्ने व्यवस्था छ । सो व्यवस्था अनुसार यस गाउँपालिकाले गाउँ कार्यपालिकाको मिति २०७९।३।१५ को निर्णयानुसार आफ्नो क्षेत्रभित्र लागू हुने गरी त्यस्तो दररेट निर्धारण गरेको पाइयो ।

सो अनुसार स्थानीय निर्माण सामग्री (ढुङ्गा, गिट्टी, बालुवा आदि) को मात्र दररेट निर्धारण गरी गैर-स्थानीय (Non-Local) निर्माण सामग्री (सिमेण्ट, डण्डी, ईँट्टा, ग्याबियन तार/बक्स आदि) को लागि काठमाडौं जिल्ला दररेट निर्धारण समितिले निर्धारण गरेको दर प्रयोग गर्ने निर्णय गरेको पाइयो ।

यस नगरगाउँपालिका कार्यालयले जिल्ला दररेट निर्धारण समितिकै निर्णयानुसार स्थानीय निर्माण सामग्रीको लागि दोलखा जिल्लाको स्वीकृत दर तथा गैर-स्थानीय निर्माण सामग्रीको लागि काभ्रे जिल्लाको दर वा त्यहाँ उपलब्ध नभएको सामग्रीको लागि काठमाडौं जिल्लाको स्वीकृत दररेट दर प्रयोग गर्ने निर्णय गरेको पाइयो । काभ्रे जिल्लाको स्वीकृत दरमा त्यहाँदेखि गाउँपालिका केन्द्रसम्मको ११४ कि. मि. दुरीको ढुवानी लागत समावेश गरी निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्ने गरेको पाइयो।

गाउँपालिका अन्तर्गत अधिकांश निर्माण कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत् हुने गरेको देखिन्छ । उपभोक्ता समिति मार्फत् निर्माण भएका योजनाहरुको बिल, भर्पाई परीक्षण गर्दा उल्लिखित Non-Local निर्माण सामग्री स्थानीय बजार जेठल, शैलुङ्ग, चरिकोट आदि स्थानमा नै खरिद गरेको देखिएको र ती सामग्रीको दररेट कार्यालयले ढुवानी लागत विश्लेषण गरी तय गरेको दरभन्दा ३० प्रतिशतसम्म सस्तो रहेको पाइयो । निर्माण सामग्री स्थानीय बजारमा नै उपलब्ध हुने अवस्थामा अन्य दोस्रो वा तेस्रो जिल्लाको दररेट प्रयोग गरिरहनुपर्ने आवश्यकता देखिँदैन । अधिकांश स्थानीय व्यवसायीले कार्यालयले तय गरेको दरभन्दा न्यून दरमा नै स्थानीय बजारम निर्माण सामग्री उपलब्ध गराएको देखिएकोले त्यहाँदेखिको ढुवानी लागत समावेश गरी निर्माण कार्यको लागत अनुमान तयार गर्दा गाउँपालिकालाई ठुलो व्ययभार परेको देखिएको छ । अतः यस सम्बन्धमा छानबिन गरी यसबाट पर्न गएको थप व्ययभार यकिन गर्नुपर्दछ साथै निर्माण सामग्री स्थानीय बजारमा नै उपलब्ध हुने अवस्थामा अन्य जिल्लाको दररेट प्रयोग नगरी स्थानीय दररेट निर्धारण गर्नेतर्फ सम्बन्धित निकायको ध्यान जानुपर्दछ ।

उपभोक्ता समिति मार्फत् निर्माण कार्य भएका योजनाहरुको बिल, भर्पाई परीक्षण गर्दा कार्यालले निर्धारण गरेको दररेटभन्दा स्थानीय व्यवसायीको दररेट देहाय अनुसार न्यून रहेको पाइयो ।

निर्माण सामग्री	**एकाइ**	**गाउँपालिकाले तय गरेको प्रति एकाइ दर (मू.अ. कर समेत) रु.**	**स्थानीय बजार**			**न्यून प्रतिशत**
			जेठल	**शैलुङ्ग**	**चरिकोट**	
सिमेण्ट (ओपीसी)	बोरा	९६९।२५	७२३।२०	८२०	६७८	३०.०५
सिमेण्ट पीपीसी)	बोरा	६७८	६३२।८०	-	-	-

ग्याबियन बक्स (2*1*1)	गोटा	३५८५।३६	३०८०।-	-	-	३.८५
ग्याबियन बक्स (1.5*1*1)	गोटा	२६५४।९३	२३६५।-	-	२४९०/५२	७.०६

१८ **वार्षिक खरिद योजना/गुरु.योजना** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ ले सार्वजनिक निकायले तोकेको सीमाभन्दा बढी रकमको खरिद गर्दा तोकिए बमोजिमको खरिद गुरु.योजना र वार्षिक खरिद योजना तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस्तै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ७ ले वार्षिक १० करोडभन्दा बढीको खरिद गर्दा गुरु.योजना तयार गर्नुपर्ने नियम ८ ले वार्षिक १० लाखभन्दा बढीको खरिद गर्दा वार्षिक खारिद योजना बनाउनुपर्ने व्यवस्था छ । यस गाउँपालिकाले विभिन्न शीर्षक अन्तर्गत वार्षिक रु.१९९५८४६६५।- पूँजीगत खर्च (मालसामान खरिद तथा निर्माण कार्य) गरेको छ । तर गाउँपालिकाले आफ्नो खरिद नियमावली नबनाएको अवस्थामा उक्त ऐन, नियम बमोजिम वार्षिक खरिद योजना र गुरु.योजना नबनाई खरिद कार्य गरेको देखियो । अतः गाउँपालिकाले उक्त नियमावली बमोजिम खरिद योजना/गुरु.योजना बनाई व्यवस्थित र प्रभावकारी हुने गरी खरिद कार्य गर्नुपर्दछ ।

१९ **आवधिक योजना** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ बमोजिम गाउँपालिकाले आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रको विकासका लागि आवधिक योजना बनाई लागू गर्नेमा यस गाउँपालिकाले आवधिक योजना तयार गरेको पाइएन । आवधिक योजना नहुँदा गाउँपालिकाले वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तयार गर्दा आवधिक योजनाका दीर्घकालीन विषयलाई भन्दा सालवसाली विषयहरुलाई समावेश गरेको देखिन्छ । स्थानीय तहको समग्र विकासका लागि आवधिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ ।

२० **उपभोक्ता समिति परिचालन सम्बन्धमा** - गाउँपालिका कार्यालयले केही ठुला संरचना निर्माण कार्य बाहेक अधिकांश निर्माण कार्य उपभोक्ता समिति मार्फत् गराउने गरेको देखियो । यस सम्बन्धमा देहायका व्यहोरा देखिएका छन् ।

(क) उपभोक्ता समिति दर्ता - संस्था दर्ता ऐन, २०३४ को दफा ३ अनुसार कुनै पनि संस्था विधान सहित दर्ता नभएमा संस्थालाई कानूनी मान्यता दिन मिल्ने देखिँदैन । नगरगाउँपालिकाले यस वर्ष विभिन्न निर्माण कार्य गर्न सम्झौता गरेका उपभोक्ता समिति ऐनको उक्त व्यवस्था अनुसार मान्यता प्राप्त हुने गरी दर्ता भएको पाइएन । उक्त समितिहरु स्थानीय स्तरमा आयोजनाको बजेटको आधारमा अस्थायी रुपमागठन हुने र काम सम्पन्न पश्चात् समिति विघटन हुने हुँदा निर्माण सम्पन्न आयोजनाहरु सञ्चालन तथा मर्मत सम्भारमा जिम्मेवार बनाउन कठिनाइ हुने भएकोले स्थायी संयन्त्र मार्फत् काम गर्ने, गराउने गरी सुधार हुनुपर्दछ ।

(ख) आयोजना हस्तान्तरण - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को उपनियम १२ बमोजिम निर्माण कार्य सम्पन्न भएपछि सार्वजनिक निकायले सोको रेखदेख, मर्मत संभार गर्ने जिम्मेवारी समेत तोकी आयोजनाको स्वामित्व उपभोक्ता समितिलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै गाउँ कार्यपालिकाले समेत गाउँपालिकामा कार्यान्वयन हुने कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ तर्जुमा गरेको देखिन्छ । उक्त कार्यविधिको बुँदा नं २० मा रु. ५ लाखभन्दा बढीका आयोजनाको मर्मत सम्भारका लागि १० प्रतिशत छुट्याउनुपर्ने, त्यसलाई शत प्रतिशत मानी सोमध्ये

आयोजनाको मर्मत सम्भारमा ६० प्रतिशत र बाँकी ४० प्रतिशत गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर गाउँपालिकाले सो अनुसार कार्यालयबाट सञ्चालित आयोजनाहरु मध्ये उपभोक्ता समिति मार्फत् संचालन भएका आयोजनाहरु सम्पन्न भैसके पश्चात समितिलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्नेमा विगत वर्षदेखि संचालन गरिएका कुनै पनि योजना सम्बन्धित समुदायलाई मर्मत सम्भारको जिम्मेवारीसमेत हस्तान्तरण गर्ने गरेको छैन । समयमै निर्माण कार्य सम्पन्न गरी आयोजनाहरुको स्वामित्व उपभोक्ता समितिमै रहने गरी हस्तान्तरण गर्ने कार्यमा गाउँपालिकाको ध्यान जानुपर्दछ ।

(ग) हेभी इक्विपमेण्टको प्रयोग - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को नियम उप नियम (९) मा उपभोक्ता समितिबाट सञ्चालित हुने निर्माण कार्यमा डोजर, एक्साभेटर, लोडर, रोलर, ग्रेडर जस्ता हेभी मेशिनरी प्रयोग गर्न नमिल्ने व्यवस्था छ । सो नियमावलीको प्रतिबन्धात्मक वाक्यांशमा लागत अनुमान तयार गर्दाको समयमा हेभी मेशिन प्रयोग गर्नुपर्ने जटिल प्रकृतिको कार्य भनी उल्लेख भएको रहेछ भने सम्बन्धित प्राविधिकको सिफारिशमा सार्वजनिक निकायबाट सहमति लिई त्यस्ता मेशिन प्रयोग गर्न सकिने तर उप नियम (९क) अनुसार सो विपरीत हेभी मेशिन प्रयोग गरेको पाइएमा त्यस्तो उपभोक्ता समितिसँग भएको सम्झौता रद्द गरिने उल्लेख छ ।

यस गाउँपालिका अन्तर्गत सञ्चालित अधिकांश सडक निर्माण तथा स्तरोन्नतिसँग सम्बन्धित योजनाका उपभोक्ता समितिहरुले डोजर, एक्साभेटर लगायतका हेभी मेशिन प्रयोग गर्ने गरेको पाइए तापनि नियमावलीको व्यवस्था बमोजिम सम्बन्धित प्राविधिकको सिफारिश गराई गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालयबाट सहमति लिएको पाइएन ।

(घ) जटिल संरचना निर्माण - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ अनुसार उपभोक्ता समितिहरुलाई मेशिन, औजार उपकरणहरुको आवश्यक नपर्ने, श्रममूलक कार्यको जिम्मेवारी दिनुपर्ने व्यवस्था रहेको छ । कार्यालयले आर.सि.सी. फ्रेम स्ट्रक्चर सहितका भवन, आर.सि.सी. पुल, झोलुङ्गे पुल, ट्रस बृज, कल्भर्ट लगायतका जटिल प्राविधिक पक्ष समावेश हुने पूर्वाधार संरचना निर्माण कार्य समेत उपभोक्ता समितिहरु मार्फत् गराउने गरेको देखियो । यस्ता कार्य व्यावसायिक र अनुभवी निर्माण व्यवसायी फर्मबाट बोलपत्र प्रतिस्पर्धा मार्फत् गराउन उपयुक्त हुने देखिन्छ ।

२१ **उपभोक्ता समितिबाट भएका निर्माण कार्यको गुणस्तर** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को उपनियम ३ (ख) मा उपभोक्ता समितिसँग गरिने सम्झौतामा निर्माण कार्यको गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धी प्रावधान राख्नुपर्ने उल्लेख छ । कार्यालयले उपभोक्ता समितिहरुसँग गरेका सम्झौतामा गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धी प्रावधान राखेको पाइएन । उपभोक्ता समिति मार्फत् कार्यान्वयन तथा सञ्चालन हुने निर्माण कार्यको गुणस्तर गुणस्तर सुनिश्चितत गरी दिगोपना कायम गर्न विभिन्न निर्माण सामग्रीको प्रयोगशाला परीक्षण गर्ने,गराउने, गाह्रो लगाउने तथा ढलानको कार्यको गुणस्तरका लागि सिमेण्ट मोर्टार तथा कंक्रिट क्यूब टेष्ट, फलामे डण्डीको टेन्साइल टेष्ट गराउने जस्ता कार्य गराएको पाइएन । जसले गर्दा निर्माण कार्यमा आवश्यक गुणस्तर कायम भएको सम्बन्धमा आश्वस्त हुन सक्ने अवस्था छैन । अतः कार्यविधिमा उल्लेख भए अनुसार निर्माण कार्यको गुणस्तर सुनिश्चितता गर्न आवश्यक पहल हुनुपर्दछ ।

२२ **मर्मत सम्भार कोष** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७ को नियम उपनियम (३) मा सम्पन्न निर्माण कार्यको सञ्चालन वा मर्मत सम्भार उपभोक्ता समितिले गर्नुपर्ने, सोही नियमावलीको उपनियम (१५) मा उपभोक्ता समितिले सम्पन्न आयोजनाको सेवा उपयोग गरे वापत उपभोक्ताले तिर्नुपर्ने सेवा शुल्क तोकी शुल्क जम्मा गर्ने कुनै कोष खडा गरी सोही कोषबाट त्यस्तो निर्माण कार्य सञ्चालन तथा मर्मत, सम्भार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । साथै गाउँ कार्यपालिकाले समेत गाउँपालिकामा कार्यान्वयन हुने कार्यक्रम वा आयोजना सञ्चालन तथा व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७४ तर्जुमा गरेको देखिन्छ । उक्त कार्यविधिको बुँदा नं २० मा रु. ५ लाखभन्दा बढीका आयोजनाको मर्मत सम्भारका लागि १० प्रतिशत छुट्याउनुपर्ने, त्यसलाई शत प्रतिशत मानी सोमध्ये आयोजनाको मर्मत सम्भारमा ६० प्रतिशत र बाँकी ४० प्रतिशत गाउँपालिकाको सञ्चित कोषमा जम्मा गर्नुपर्ने व्यवस्था रहेको देखिन्छ । तर गाउँपालिकाले सो अनुसार उपभोक्ता समिति मार्फत् सम्पन्न आयोजना मर्मत सम्भारका लागि मर्मत सम्भार कोषको व्यवस्था गरेको पाइएन । साथै गाउँपालिकाले उपभोक्ता समितिसँग गरिने सम्झौतामा त्यस्तो प्रावधान राखेको समेत नपाइएनकोले निर्मित आयोजनाहरुको सु-सञ्चालन तथा दिगोपनाको लागि मर्मत सम्भार कोषको व्यवस्था गरिनुपर्दछ ।

२३ **निर्माण कार्य व्यवस्थापन** - गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा ठेक्का र उपभोक्ता समिति मार्फत् सम्पन्न गरेको कार्यको विवरण देहाए बमोजिम रहेको छ ।

योजना संख्या	**ठेक्का मार्फत्**		**उपभोक्ता समिति मार्फत्**	
	संख्या	**रकम रु.**	**संख्या**	**रकम रु.**
२०८	१०	११,३५,०४	१९८	११,५८,९०

यस आर्थिक वर्षमा गाउँपालिकाले सञ्चालन गरेका कुल २०८ योजनामा मध्ये ठेक्का मार्फत १० वटा योजनामा रु. ११,३५,०३,८०४.२८ खर्च भएको देखिन्छ भने उपभोक्ता समिति मार्फत सञ्चालित १९८ योजनामा रु. ११,५८,९०,०००/- खर्च गरेको छ । अर्थात २०८ योजनामा भएको खर्च मध्ये ४९.४७ प्रतिशत ठेक्का प्रक्रिया र ५०.५२ प्रतिशत रकम उपभोक्ता समिति मार्फत् खर्च गरेको देखिन्छ । गाउँपालिकाले निर्माण कार्य गर्दा प्रतिस्पर्धात्मक प्रणाली, निर्माण कार्यको गुणस्तर, सोको दिगोपना, उपभोक्ता समितिको क्षमता निर्माण कार्यको प्रकृति लगायतका कुराहरु को समेत विचार गरी निर्माण कार्य सञ्चालन एंव व्यवस्थापन गर्न ध्यान दिनुपर्दछ ।

२४ **योजना प्राथमिकीकरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन,२०७४ को दफा २४ मा स्थानीय तहले आवधिक योजना बनाई लागू गर्नुपर्ने उल्लेख छ । स्थानीय तहले योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ को दफा ५.२.४ सँग सम्बन्धित अनुसूची ३ मा आयोजना प्राथमिकीकरणका आधारहरू गरिबी निवारण, उत्पादनमूलक, रोजगारी, लागत सहभागिता, स्थानीय स्रोत र साधन, समावेशी विकास, दिगो र वातावरण संरक्षण र भाषिक र सांस्कृतिक विकास उल्लेख गरेको छ र सोही अनुसार गणना गरी प्राथमिकता आधारमा योजना छनौट गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा देहायअनुसार अधिकांश साना योजनामा बजेट विनियोजन गरेको पाइयो ।

क्र. सं.	विवरण	योजना संख्या	रकम
१	रु.१ लाख भन्दा कमको योजना	३	१८००००
२	रू.१ लाख देखि रू.३ लाख सम्मका योजना	८८	१८९८१०००
३	रू.३ लाख देखि माथि रू.५ लाख सम्मका योजना	५१	२३८४९०००
४	रु.५ लाख देखि माथि रू.१० लाख सम्मका योजना	३०	२२९५६०००
५	रू.१० लाख देखि माथि रू.२५ लाख सम्मका योजना	२५	४६९२४०००
६	रू.२५ लाख भन्दा माथिका योजना	१	३००००००
	जम्मा	**१९८**	**११५८९००००**

उपर्युक्त विवरणअनुसार गाउँपालिकाले साना र वितरणमुखी योजनाहरु सञ्चालन गरेको देखिन्छ । जसले गर्दा सञ्चालित योजनाबाट दीर्घकालीन प्रतिफल प्राप्त नहुनका साथै चालु प्रकृतिका खर्चमा वृद्धि भै लागत प्रभावी नहुने तथा निर्माण कार्यको गुणस्तरमा समेत प्रश्न उठ्ने गरेको छ ।त्यसैगरी यो वर्ष सभाले पारित गरेका उल्लेखित योजना मध्ये १९८ योजनामात्र कार्यान्वयन भई २ योजना कार्यान्वयन हुन सकेको देखिएन तसर्थ गाउँपालिकाले योजना वस्तुनिष्ठ तवरले प्राथिमिकीकरण र छनौट गरी प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्नुपर्दछ।

२५ **योजना कार्यान्वयन नभएको** - गाउँसभाबाट पारित भई बजेट व्यवस्था भएका योजना तथा कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्नुपर्नेमा निम्नलिखित योजना कार्यान्वयन भएको देखिएन । योजना कार्यान्वयन कार्यान्वयनमा रहेका समस्या पहिचान तथा समाधान गरी पारित योजना कार्यान्वयन गर्न कार्यालयले ध्यान दिनुपर्दछ ।

सि नं.	योजनाको नाम	भुक्तानी रकम
१	कालापानी मा वि चमना गृह (वडा नं १)	५००,०००।-
२	धावा वाङ्गेल पार्क थप स्तरोन्नति (वडा नं १ र ८)	५००,०००।-

२६ **अनुत्पादक क्षेत्रमा लगानी** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २४ को उपदफा (३) मा गाउँपालिका तथा नगरगाउँपालिकाले विकास योजना छनौट गर्दा आर्थिक विकास तथा गरीबी निवारणमा प्रत्यक्ष योगदान पुग्ने, उत्पादनमूलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने, जनताको जीवनस्तर, आम्दानी र रोजगारी बढ्ने किसिमका योजनाहरुलाई प्राथमिकता दिनुपर्ने व्यवस्था छ । तर यस गाउँपालिकाले सामुदायिक भवन, मसानघाट क्लब भवन, मन्दिर तथा गुम्बा निर्माण, खेलकुद मैदान जस्ता अनुत्पादक योजनाहरु समेत अधिक संख्यामा छनौट गरी खर्च गरेको पाइयो । यससम्बन्धी केही उदाहरण देहाय अनुसार छन् ।

भौ.नं./मिति	योजनाको नाम	रकम रु.
१७-०७९।६।११	क्रिश्चियन धर्म पहिचान तथा पर्यटनस्थल निर्माण (वडा नं १)	९६००००.००
५२-०७९।१०।२२	चिलाउनेखर्क गुम्बा निर्माण (वडा नं ८)	४८००००.००
१०५-०८०।१।१२	घाट निर्माण झोरखोला (वडा नं ८)	२८८,०००.००
११६-०८०।१।२०	भगवतीथान मन्दिर निर्माण (वडा नं ७)	४८००००.००
१४३-०७९।२।०१	सेतीथान खेल मैदान निर्माण (वडा नं १)	३७१,२००.००
१५५-०८०।२।१२	टासी छ्योलिङ्ग गुम्बा निर्माण (वडा नं ७)	४८००००.००
१५६-०८०।२।१२	उर्गेन छ्योलिङ्ग गुम्बा निर्माण (वडा नं ६)	४३२,०००.००
१९९-०८०।३।११	गाईघाट चर्नावती घाट निर्माण (वडा नं ५)	४८००००.००
२३१-०८०।३।२२	जोर्माने च्यानडाँडा पाटी निर्माण (वडा नं १)	४८०,२००.००
२३८-०८०।३।२२	कुञ्चेत ङबाङ्ग गुम्बा निर्माण (वडा नं १)	३४९,२००.००
२५-०८०।३।२२	खेलकुद पूर्वाधार (वडा नं ५)	७४८,०००.००

अनुत्पादक योजनाहरुमा लगानी निरु.त्साहित गरी स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐनले व्यवस्था गरे अनुसार उत्पादनमूलक तथा छिटो प्रतिफल प्राप्त गर्न सकिने योजनाहरु छनौट गरी कार्यान्वयन गरिनुपर्दछ ।

२७ **ठेक्का बन्दोबस्त** - कार्यालयले उपलब्ध गराएको विवरण अनुसार कार्यालयबाट भएको ठेक्का व्यवस्थापन सम्बन्धी संक्षिप्त विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।
(यस सम्बन्धि विस्तृत विवरण **अनुसूची -५** मा संलग्न रहेको छ ।)
उल्लेखित विवरण अनुसार यो वर्ष गाउँपालिकालले विभिन्न कार्यको लागि रू.११ करोड १५ लाख २६ हजार लागतको १० ठेक्का बन्दोबस्त गरेकोमा दोश्रो चौमासिकमा रु. ३ करोड ७६ लाख २ हजारको ५ ठेक्का र तेश्रो चौमासिकमा रु. ७ करोड ५९ लाख २ हजारको ४ ठेक्का व्यवस्थापन भएको देखिन्छ । यो वर्ष भएको ठेक्का व्यवस्थापन मध्ये वर्षान्त सम्ममा रू. ४ करोड ३ लाख ४४ हजार बराबरको ७ ठेक्का मात्र सम्पन्न भएको अवस्था छ । यसरी अन्तिम चौमासिक वा वर्षान्तमा बढी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा आउन सक्ने नकारात्मक स्थिति तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

२८ **चेनेज तथा लोकेशन** - सडक निर्माण सम्बन्धी कार्य गर्दा, गराउँदा कार्य भएको स्थानको चेनेज खुलाउनुपर्नेमा सो अनुसार भएको पाइएन । कार्यालयले सडक कालोपत्रे, ढलान (रिजिड पेभमेण्ट), नाला निर्माण, रिटेनिङ्ग वाल लगायतका संरचनाजन्य कार्य गर्दा चेनेज खुलाउने गरेको पाइएन । एउटै सडक उपभोक्ता समिति तथा ठेक्का प्रकृया दुवै माध्यमबाट गराउने गरेको देखिएकोले सो अवस्थामा चेनेज नखुलाउँदा कार्यमा दोहोरोपना तथा ओभरल्याप हुन सक्ने हुँदा यसतर्फ कार्यालयको ध्यान जानुपर्ने देखिन्छ ।

२९ **कार्यालयको भवन तथा अन्य काम उपभोक्ता समितिबाट** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ४४ मा काममा मितव्ययी, गुणस्तरीय, रोजगारी श्रृजना गर्ने तथा दिगोपना हुने भएमा त्यस्ता आयोजना उपभोक्ता समितिमार्फत गराउन सकिने उल्लेख छ । साथै सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ९७

मा उपभोक्ता समितिमार्फत् गराएको कामको स्वामित्व लाभग्राही समुदायलाई नै हस्तान्तरण गर्नुपर्ने उल्लेख छ । कार्यालयले प्रतिस्पर्धात्मक खरिद विधिबाट निर्माण गर्नुपर्ने आफ्नै भवनहरु निर्माण तथा मर्मतको काम उपभोक्ता समिति मार्फत् गराई देहायअनुसार भुक्तानी गरेको पाइयो । उपभोक्ता समिति मार्फत कार्य गराउँदा लाभ प्राप्त गर्ने र दिगोपना आउने योजनाको कार्य गर्न दिनुपर्नेमा हस्तान्तरण गर्न नै नमिल्ने र बोलपत्र आह्वान गरी गर्नुपर्ने कार्यहरु समेत उपभोक्ता समिति मार्फत गराएको पाइयो । नियमावलीमा भएको व्यवस्थाको प्रतिकूल हुने गरी उपभोक्ता समिति मार्फत् गराएको कार्यालय भवन निर्माण कार्य नियमसम्मत् नदेखिएको रु.

भौ नं. मिति	**कामको विवरण**	**भुक्तानी रकम**
२६२-०८०।३।२३	गाउँपालिका ग्राउण्ड व्यवस्थापन	८७७१२८।-

अनियमित भएको	८,७७,१२८

३० **कालापानी-शैलुङ्ग मिनि ग्रेट वाल निर्माण** - संघीय सरकार, संस्कृति, पर्यटन तथा नागरिक उड्डयन मन्त्रालय र शैलुङ्ग गाउँपालिकाको लागत साझेदरीमा कालापानी-शैलुङ्ग मिनि ग्रेट वाल (५०० मीटर) निर्माण गर्नका लागि भएको समझदारी अनुसार कार्यालयले २०७७।७८ मा रु. ६,७९,५६,३९७।- को लागत अनुमान तयार गरी उक्त कार्य बोलपत्र मार्फत् गराउन प्रकाशित सूचना अनुसार रु. ४,९४,१५,४१९।- कबोल गर्ने निर्माण व्यवसायी सोवर्ण निर्माण सेवासँग २०७९।३।१४ सम्म कार्य सम्पन्न गर्ने गरी मिति २०७८।३।१५ मा सम्झौता भएकोमा भौगोलिक कठिनाइ, हिमपात लगायतका कारण दर्शाई २ पटक म्याद थप भई खरिद सम्झौताको म्याद २०८० पौष मसान्तसम्म थप भएको देखिन्छ । उक्त कार्यको लागि यो वर्ष तेस्रो रनिङ्ग बिलसम्म रु. ३,६९,१६,७९९।- भुक्तानी भएको छ । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायबमोजिम छन् ।

३०.१ **सोधभर्ना लिनुपर्ने** - लागत साझेदरी समझदारी पत्र अनुसार मन्त्रालयले ७० प्रतिशत र गाउँपालिकाले ३० प्रतिशत व्यहोर्ने उल्लेख छ । उल्लिखित संग्रहालय निर्माण कार्यमा हालसम्म देहाय अनुसार रु. ३,६९,१६,७९९।- खर्च भएको देखिन्छ । सो अनुसार गाउँपालिकाले रु.११०७५०४०।- र मन्त्रालयले रु.२५८४१७५९।- व्यहोर्नुपर्नेमा मन्त्रालयबाट रु. १ करोढ ९६ लाख मात्र प्राप्त भएको र बाँकी रकम गाउँपालिका स्रोतबाटै व्यहोरेको पाइयो । अतः लागत साझेदरी समझदारी अनुसार प्राप्त हुन बाँकी देखिएको रु. ६२,४१,७५९।- पर्यटन मन्त्रालयबाट सोधभर्ना प्राप्त गरी स्थानीय सञ्चित कोष दाखिला गर्नुपर्ने देखिएको रु.

विवरण	**रकम**
२०७९।६।११ मा पहिलो रनिङ्ग बिल वापतको भुक्तानी रु.	१८९३८५२७।-
२०७९।१२।०८ मा दोस्रो रनिङ्ग बिल वापतको भुक्तानी रु.	९७९२७९१।-
२०८०।३।२३ मा तेस्रो रनिङ्ग बिल वापतको भुक्तानी रु.	८१८५८१
परियोजनामा जम्मा खर्च रु.	**३६९१६७९९**
पर्यटन मन्त्रालयबाट प्राप्त हुनुपर्ने ७० प्रतिशत रु.	२५८४१७५९।-

प्राप्त भएको रु.	(१९६०००००।-)
सोधभर्ना प्राप्त हुनुपर्ने रु.	**६२४१७५९**

सोधभर्ना नलिएको	६२,४१,७५९

३०.२ **भेरिएशन बेगर बढी परिमाणको भुक्तानी** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५४ तथा नियमावली, २०६४ को नियम ११८ मा भेरिएसन सम्बन्धी व्यवस्था छ । कालापानी-शैलुङ्ग मिनि ग्रेट वाल निर्माण कार्य अन्तर्गत निम्नलिखित आइटममा ३००३ प्रतिशतसम्म बढी परिमाणको भुक्तानी गरेको देखिएकोमा सोको प्राविधिक पुष्ट्याइँसहित भेरिएसन आदेश स्वीकृत गराएको पाइएन । अतः प्राविधिक पुष्ट्याइँसहित भेरिशसन भएको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

आइटम नं.	**विवरण**	**BoQ अनुसारको परिमाण**	**तेस्रो बिलसम्म भुक्तानी परिमाण**	**बढी परिमाण**	**दर**	**रकम रु.**
५	PCC (1:2:4) in foundation	२५९.५३घ.मी.	३१५.९१ घ.मी.	५६.३८ घ.मी.	८५००	४७९२३०
७	Form work	१२.९८व. मी.	४१५.७४ व.मी.	४०२.७६ व.मी.	५००	२०१३८०
जम्मा						**६,८०,६१०**

प्रमाण पेश नगरेको	६,८०,६१०

३१ **वडा नं. २ को कार्यालय भवन निर्माण** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नाप जाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले खरिद सम्झौता रकम रु.६५९७३८१।-मध्ये निर्माण व्यवसायी हिमादेवी कन्स्ट्रक्शन प्रा.लि.लाई रु.६५९३२४१।- भुक्तानी गरेको देखिन्छ । निर्मित भवनमा निम्नलिखित केही महत्त्वपूर्ण आइटम जडान नभएकै अवस्थामा कार्यालयले कार्य स्वीकार प्रतिवेदन तयार गरेको देखिएकोले त्रुटि सच्याउने अवधिमा उक्त कार्य गराउनुपर्ने देखिएको रु.

आइटम नं.	**विवरण**	**BoQ अनुसारको परिमाण**	**रकम रु.**
२७, २८	टेलिफोन सकेट तथा केबुल	५ सेट	२०१००।-
२९	अर्थिङ्ग विथ सि यु प्लेट	१ सेट	३३५००।-
जम्मा			**५३६००।-**

प्रमाण पेश नगरेको	५३,६००

३२ **बढी भुक्तानी** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नाप जाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले दुर्गाडाँडा-पसल टोल-कल्लेरी सडक स्तरोन्नति कार्य उपभोक्ता समितिलाई रु. ९,६०,००।- भुक्तानी गरेको देखिन्छ । रोड वे एक्साभेशनको कूल परिमाण ५४२३।५७ घनमिटर मध्ये १३७०।७० घनमिटर पहिरो पन्छाउने कार्य भएको देखियो । उक्त कार्यको स्वीकृत गाउँपालिका दर प्रति घनमिटर रु. ९६।०५ रहेकोमा ११८।६५ का दरले भुक्तानी गरेको पाइयो । यस आधारमा प्रति घनमिटर रु. २२।६० का दरले १३७०।७० घनमिटर कार्य हुँदा रु. ३०,९७८।- बढी भुक्तानी भएको देखिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम असुल हुनुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	३०,९७८

३३ **बढी भुक्तानी** -१८६।०८०।३।०७ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नाप जाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले लाङ्ग्चे-लाङ्थावा सडक ट्र्याक तथा स्तरोन्नति कार्य उपभोक्ता समितिलाई रु. ३,१४,४४६।- भुक्तानी गरेको देखिन्छ । रोड वे एक्साभेशनको कूल परिमाण २१९७।५४ घनमिटर अन्तर्गत नापी किताब अनुसार पहिरो पन्छाउने कार्य भएको देखिन्छ । तर सबै परिमाणको भुक्तानी नरम तथा कडा माटो खन्ने र नरम तथा मध्यम चट्टान कटिङ्गको दरबाट भुक्तानी गरेको पाइयो । उक्त कार्यको स्वीकृत गाउँपालिका दर प्रति घनमिटर रु. ९६।०५ रहेकोले औसत भुक्तानी दर रु. ११८।६५ लाई लिँदा प्रति घनमिटर रु. २२।६० का दरले बढी भुक्तानी भएको, कूल कार्य परिमाण २१९७।५४ घनमिटर मध्ये एक तिहाइ परिमाण पहिरो पन्छाउने कार्य परिमाण मान्दा ७३२।५१ घनमिटर कार्य हुँदा रु. १६,५५५।- बढी भुक्तानी भएको देखिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम असुल हुनुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	१६,५५५

३४ **बढी मू.अ.कर भुक्तानी** - कार्यालयले विभिन्न उपभोक्ता समितिहरु मार्फत् गराउने निर्माण कार्यको लागि लागत अनुमान तयार गर्दा ईंटा, सिमेण्ट, डण्डी लगायतका नन-लोकल निर्माण सामग्रीको स्वीकृत गाउँपालिका दरमा १३ प्रतिशतले हुने मू.अ.कर वापतको रकम समेत समावेश गरी सम्बद्ध आइटमहरुको दर विश्लेषण गरेको पाइयो । लागत अनुमानको लागि गरिएको दर विश्लेषणमा समावेश भएको त्यस्ता निर्माण सामग्रीको दरभन्दा उपभोक्ता समितिहरुले खरिद गरेको दर घटी रहेको पाइयो । उपभोक्ता समितिहरु निर्माण कार्यको रनिङ्ग बिल भुक्तानीका लागि पेश भएको बिल, बिजक अनुसार त्यसरी निर्माण सामग्रीको दरमा भिन्नता भएको कारण लागत अनुमानमा समावेश भएको त्यस्ता निर्माण सामग्रीको मू.अ.कर भन्दा उपभोक्ताले यथार्थ रुपमाआपूर्तिकर्तालाई तिरेको मू.अ.कर घटी रहेको देखिन्छ । अतः उपभोक्ता समितिलाई देहाय अनुसार बढी भुक्तानी देखिएको मू.अ.कर रकम असूल हुनुपर्ने रु.

योजना/उपभोक्ता समितिको नाम	निर्माण सामग्री	परिमाण	लागत अनुमानको दर	बिल बीजक अनुसारको दर	फरक मू.अ.कर	बढी मू.अ. कर
क्रिश्चियन धर्म पहिचान तथा पर्यटन स्थल निर्माण	ईँट्टा	४५००	१६।८५	९।७३	०।९३	४१८५
	ईँट्टा	५०००	१६।८५	१०।६२	०।८१	४०५०
भगवतीथान मन्दिर निर्माण	ईँट्टा	२९००	१६।८५	१२।३९	०।५८	१६८२
उर्गेन टासी छ्योलिङ्ग गुम्बा	ईँट्टा	३०३०	१६।८५	१२।३८	०।५८	१६६८
छहरे सामुदायिक भवन	ईँट्टा	३८६०	१६।८५	१२	०।६३	२४३२

असुल गर्नुपर्ने	१४,०१७

३५ **मालसामानको निरीक्षण तथा स्वीकृति** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५ मा सार्वजनिक निकायले आपूर्ति गरिएका मालसामान तोकिएको प्राविधिक स्पेसिफिकेशन र गुणस्तर बमोजिमका भए नभएको निरीक्षण वा परीक्षण गर्नु गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले भौ.नं. १५९ बाट मिति २०८०।२।१३ मा ग्रीनल्याण्ड अटो इण्टरप्राइजेजबाट रु. ४४०,०००।- का दरले २ थान एक्स पल्स-२००, फोरभी मोटरसाइकल खरिद गरेको देखियो । उक्त सवारी साधनको प्राविधिक स्पेसिफिकेशन तयार गरेको नदेखिएको तथा तोकिएको स्पेसिफिकेशन बमोजिमका मालसामान आपूर्ति भएको सुनिश्चित गर्ने आधार तथा प्रमाण समेत संलग्न गरेको देखिएन । अतः तोकिएको स्पेसिफिकेशन बमोजिमका मालसामान आपूर्ति भएको सुनिश्चित हुने व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

३६ **मालसामान हस्तान्तरण -**

✂ .... ***(प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर सम्बन्धित स्वस्थ्य चौकीहरुलाई सामाग्री हस्तान्तरण गरेको प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०।११।१५ को निर्णयबाट रु.२,४४,८८० सम्परीक्षण गरिएको ।)***

३७ **नन-फाइलरलाइ भुक्तानी** -मूल्य अभिबृद्धि कर नियमावली, २०५३ को नियम २६ (१) मा मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएको करदाताले विक्रम सम्वत अनुसारको एक महिनाको कर अवधिको कर विवरण सो अवधि समाप्त भएको मितिले २५ दिन भित्र सम्बन्धित कर अधिकृत समक्ष पेश गर्नु पर्ने व्यवस्था छ । यस सम्वन्धमा अर्थ मन्त्रालयको चलानी नं ३२७, मिति २०७७।०८।०९ को पत्रले आयकर तथा मुल्य अभिवृद्धि कर दुवैतर्फ विवरण नवुझाएकालाई विवरण पेश गर्न बाँकी नरहेको सुनिश्चित गरेर मात्र भुक्तानी दिनुपर्ने गरी पत्राचार गरेको छ । उपभोक्ता समितिहरु मार्फत् सडक निर्माण कार्य गर्ने देहायका निर्माण व्यवसायीले समयमा विवरण दाखिला नगरी नन-फाइलर देखिएकोमा समेत भुक्तानी भएको देखिन्छ । यसरी निर्माण व्यवसायीले भुक्तानी गरेको मू.अ.करको विवरण सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालय पेश

गरी मू.अ. कर समायोजन गरेको नदेखिएकोले देहायअनुसार भुक्तानी भएको मू.अ. कर रु. ५७८२१।- समायोजन गरेको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

भौ. नं (गा.पा. पूँजीगत)	योजनको नाम	निर्माण व्यवसायी	मू. अ. कर भुक्तानी रु.	नन फाइलर अवधि
६८	सडक मर्मत सम्भार उ.स.-८	सिताष्मा कन्स्ट्रक्शन प्रा.लि.(PAN-604259204)	१६९००	२०७९ पौषदेखि मू.अ. करतर्फ नन फाइलर
१०४	टयांकीडाँडा सुविधाटोल सडक	" "	१३७७०	" "
१९१	फुस्रामाटा मनागाउँ सडक	" "	२०७०९	" "
२१०	धापानी भैंसे मनागाउँ सडक	" "	२७६१	" "
२५०	भैंसे बजार व्यवस्थापन	" "	३६८१	" "
		जम्मा	**५७८२१।-**	

प्रमाण पेश नगरेको	५७,८२१

३८ **सडक निर्माण कार्यमा बढी मू.अ.कर** - कार्यालयले उपभोक्ता समितिहरु मार्फत् निर्माण गराउँदा मेशिन एक्साभेशनको स्वीकृत गाउँपालिका दरमा १३ प्रतिशतले हुने मू.अ.कर वापतको रकम समावेश गरी दर विश्लेषण गरेको पाइयो । एक्साभेशनको भुक्तानी दिँदा सोही दरअनुसार भुक्तानी गर्ने गरेकोमा बिल भुक्तानीका लागि पेश भएको बिल, बिजक अनुसार एक्साभेटर प्रयोगको भाडा भुक्तानी गर्दा सोभन्दा घटीको मू.अ.कर बीजक पेश भएकोले उपभोक्ताले एक्साभेटरको सेवा आपूर्ति गर्नेलाई तिरेको मू.अ.करभन्दा यथार्थ रुपमाबढी मू.अ.कर भुक्तानी भएको देखिएकोले देहाय अनुसार बढी भुक्तानी देखिएको मू.अ.कर रकम असूल हुनुपर्ने रु.

भौ.नं./मिति	योजना/उपभोक्ता समितिको नाम	एक्साभेशनको लागि भुक्तानी भएको मू.अ.कर	बीजक अनुसारको मू.अ.कर	बढी मू.अ.कर भुक्तानी रु.
२०२।०८०।३।११	निगाले-बाघखोर-भुषाभेदा-वडा कार्यालय हुँदै जम्बुसी कृषि सडक	१७४२३४।-	१६५७२९।-	८५०५।-
५।०८०।२।१२	मेहेले - सासिम सडक	१४३८११।-	१३९९१४।-	४५९७।-
जम्मा				**१३१०२।-**

असुल गर्नुपर्ने	१३,१०२

३९ **परामर्श सेवा खरिद** -गाउँपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०७९/८० मा परामर्श सेवा (डि.पि.आर. समेत) वापत रु.३,८४,२००.०० भुक्तानी गरेको देखियो । सो सम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.स.	**कामको विवरण**	**परार्मशदाताको नाम**	**लागत अनुमान रु.**	**सम्झौता रकम रु.**	**घटी प्रतिशत**
१	बाघेओडार पाखाटोल खानेपानी आयोजना	Aviyan Consulting,Kathmandu	३,८६,३१८.७५	१,९२,१००	५०.२७%
२	गोल्मोखोला दुधपोखरी कल्लाबारी खानेपानी आयोजना	Aviyan Consulting,Kathmandu	४,३५,७५६.२५	१,९२,१००	५५.९%
जम्मा			**८,२२,०७५.००**	**३,८४,२००**	

उपरोक्त विवरण अनुसार गाउँपालिकाले यस वर्ष खानेपानी लगायतका कार्यमा परामर्श विधिबाट २ वटा सेवा खरिदका लागि जम्मा रु. ८,२२,०७५.०० को लागत अनुमान तयार गरी सम्झौता अनुसार रु. ३,८४,२००.०० भुक्तानी गरेको छ । उक्त खरिद गर्दा लागत अनुमानको तुलनामा औसतमा ५३।२६ प्रतिशत कम रकममा खरिद सम्झौता भएको देखिन्छ । गाउँपालिकाले यस्तो कार्य गर्दा सम्भव भए सम्म कार्यालयकै प्राविधिक जनशक्तिबाट गराउने तथा परार्मश सेवा खरिद गर्नुपर्दाको अवस्थामा प्रतिस्पर्धात्मक विधिको अवलम्बन गरी सार्वजनिक खर्चमा अधिकतम् मितव्ययिता कायम गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

४० **विद्यालयको नियमन** - स्थानिय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११(२) मा सर्वसामान्यतामा असर नपर्ने गरी गाउँपालिका र नगरगाउँपालिकाको काम कर्तब्य अधिकारको खण्ड (ज) (२१) मा सामुदायिक विद्यालयलाई दिने अनुदान तथा सो को बजेट व्यवस्थापन, विद्यालयको आय ब्ययको लेखा अनुशासन कायम र नियमन गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले आफ्नो मातहातका सामुदायिक विद्यालयले विद्यालय लेखा दिग्दर्शन बमोजिम नगदी तथा जिन्सीको लेखा राखे नराखेको, कट्टी गरेको कर राजश्व खातामा दाखिला गरे नगरेको, कट्टी गरेको नागरिक लगानी कोष, कर्मचारी सञ्चयकोष सम्बन्धित खातामा दाखिला भए नभएको, विद्यालय लेखापरीक्षणबाट देखिएको बेरु.जु फछ्यौट गरे नगरेको र नेपाल सरकारको २०७५।३।३२ को निर्णय बमोजिम विद्यालयमा कार्यरत शिक्षक तथा कर्मचारी पारीश्रमिक सुविधा अनिवार्य रुपमाबैंक

खाता मार्फत् भुक्तानी भए नभएको नियमन गरी प्रतिवेदन गरेको देखिएन । ऐनमा भएको व्यवस्था बमोजिम नियमित रुपमाअनुगमन तथा नियमन गरी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्दछ ।

४१ **विद्यालयगत निकासा अभिलेख** - अधिकार प्राप्त अधिकारीले आय व्यय ठीक र विश्वसनीय रहेको तथा दोहोरो हुने गरी भुक्तानी भएको छैन भन्ने कुरामा ध्यान दिनुपर्ने उल्लेख छ । कार्यालयले तोकिएको ढाँचामा विभिन्न विद्यालयलाई निकासा दिएको रकमको स्पष्ट विवरण खुल्ने गरी अभिलेख राख्नु पर्नेमा यथार्थ विवरण खुल्ने गरी विद्यालयगत निकासा अभिलेख राखेको छैन । जसबाट विद्यालयलाई वास्तविक रुपमानिकासा दिनु पर्ने र भुक्तानी दिएको रकम बारे यथार्थ विवरण प्राप्त गर्न कठिन हुने भएकाले विद्यालयगत निकासा रजिष्टर खाता अद्यावधिक गरी राख्नु पर्दछ ।

४२ **अनुदानको उपयोग सम्बन्धमा अनुगमन** - विद्यालय कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९।८०, कार्यक्रम कार्यान्वयन सम्बन्धी मार्गदर्शन अनुसार स्थानीय तहले विद्यालयहरुमा जाने सबै प्रकारका अनुदानहरुलाई व्यवस्थित गर्न र शिक्षामा हुने लगानी प्रभावकारी बनाउन आफ्नो तहको संयन्त्रमा अनुदान व्यवस्थापन युनिट निर्माण गरी अनुदानको निकासा गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेकोमा सो अनुसार कार्य गरेको पाइएन । कार्यालयले आफूले दिएको अनुदानको उपयोगको सुनिश्चितताको लागि अनुगमनको व्यवस्था गर्नुपर्दछ ।

४३ **सामुदायिक विद्यालयको दरबन्दी र पदपूर्ति स्थिति** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३(१) मा विषयगत महाशाखा तथा शाखाको दरबन्दी संरचना कायम गनुपर्ने उल्लेख छ । स्थानीय तह अन्तर्गत रहेका सामुदायिक विद्यालयहरुमा दरबन्दी अनुसार शिक्षकको पदपूर्ति भई नियमित पठनपाठनको व्यवस्था हुनुपर्दछ । गाउँपालिकाको कुल दरबन्दीको करिब एक तिहाइ दरबन्दी करारबाट पूर्ति भएको देखिन्छ । गाउँपालिकाले दरबन्दीमा स्थायी शिक्षक नियुक्तिको लागि ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ । विद्यार्थी संख्याको तुलनामा शिक्षक बढी भएकोबाट कम भएको विद्यालयमा शिक्षकको दरबन्दी मिलान एवं न्यून विद्यार्थी भएका विद्यालयहरु सम्भाव्यताका आधारमा मर्ज गर्नुपर्दछ । तालुक निकाय तथा गाउँपालिकाबाट विद्यालयगत शिक्षक दरबन्दी मिलान गरी पदपूर्ति गर्नुपर्दछ ।आर्थिक वर्ष २०७९।०८० मा गाउँपालिका अन्तर्गतका ३३ वटा सामुदायिक विद्यालयको शिक्षक दरबन्दी र पदपूर्ति को अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।(यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची** -६ मा संलग्न छ ।)

४४ **विद्यार्थी शिक्षक अनुपात** - संघीय शिक्षा नियमावली अनुसार शिक्षक विद्यार्थी अनुपात हिमाली भेगमा ४०:१, पहाडी भेगमा ४५:१ र तराई भेगमा ५०:१ रहने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०७९।०८० विद्यार्थी शिक्षक अनुपात तथ्याङ्क विश्लेषण गर्दा गाउँपालिका अन्तर्गतका ३३ वटै सामुदायिक विद्यालयको विद्यार्थी:शिक्षक अनुपात राष्ट्रिय दरभन्दा न्यून रहेको पाइयो । हिमाली भेगमा प्रति शिक्षक ४० विद्यार्थी हुनुपर्नेमा एक विद्यालय बाहेक अन्य सबैमा सोभन्दा न्यून मात्र विद्यार्थी रहेको पाइयो । विद्यार्थी:शिक्षक अनुपातको अवस्था देहाय बमोजिम छ ।(यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची - ७** मा संलग्न रहेको छ ।)

४५ **प्रति विद्यार्थी लागत** - गाउँपालिकाबाट प्राप्त विवरण अनुसार आर्थिक वर्ष २०७९/८० को प्रति विद्यार्थी लागत देहाय बमोजिम रहेको छ ।

विवरण	बजेट रकम	खर्च रकम	विद्यार्थी संख्या	प्रति विद्यार्थी लागत
शिक्षा क्षेत्रको कुल बजेट तथा खर्च	१६,७६,६४,०००	१५,८३,९७,०००	३५५४।००	४४५६८।६६

उपरोक्त विवरण अनुसार गाउँपालिकाको सामुदायिक विद्यालयको प्रति विद्यार्थी लागत रु. ४४५६८।६६ रहेको देखिन्छ ।

४६ **छात्रवृत्ति** - ५७-०७९।११।०३ कार्यालयले गाउँपालिका अन्तर्गतका ३३ विद्यालयमा अध्ययनरत छात्रा, दलित छात्र, अपाङ्ग तथा सीमान्तीकृत छात्र/छात्रालाई छात्रवृत्ति वितरणका लागि रु. ५४२,१००।- निकासा गरी खर्च लेखाङ्कन गरेकोमा उल्लिखित लक्षित वर्गलाई छात्रवृत्ति रकम बुझाएको भर्पाई लेखापरीक्षणको क्रममा पेश हुन आएन । अतः सम्बन्धित छात्र/छात्रालाई छात्रवृत्ति रकम बुझाएको भर्पाई पेश हुनुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	५,४२,१००

४७ **संस्थागत विद्यालयको छात्रवृत्ति** - संस्थागत विद्यालयले कुल विद्यार्थीको १० प्रतिशत छात्रवृत्ति विपन्न एवं सीमान्तकृत विद्यार्थीलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था छ । साथै सो बमोजिम छात्रवृत्ति उपलब्ध गराएका विद्यार्थीहरुको नाम, थर, कक्षा तथा निजको बाबु आमाको नाम, थर, वतन सहितको विवरण विद्यालयले विद्यालयको सूचना पाटी टाँस गर्ने एवं विद्यालयको वेबसाइट भएमा त्यसमा राखी सार्वजनिक गर्नुपर्ने, त्यस्तो विवरण शिक्षा शाखामा समेत पठाउनु पर्ने लगायतको व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले तयार पारेको शैक्षिक सत्र २०७९ को विवरण अनुसार संस्थागत विद्यालयमा अध्यनरत विधार्थी संख्या निम्नानुसार छन् ।

क्र.सं.	विद्यालय	विद्यालय संख्या	विद्यार्थी संख्या	छात्रवृत्ति प्रास गर्नुपर्ने विद्यार्थी संख्या	छात्रवृत्ति प्रदान गरेको संख्या
१	संस्थागत	३	२१३	२१	१६

अतः संस्थागत विद्यालयले तोकिए बमोजिम छात्रवृत्ति प्रदान गरे नगरेको सुनिश्चित हुने तर्फ थप ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

४८ **दिवा खाजा सम्बन्धमा** - वित्तीय हस्तान्तरण मार्फत शशर्त अनुदानमा पाएको रकम खर्च गर्दा तोकिएको आधार र स्वीकृत नर्म्सको आधारमा गर्नुपर्दछ । शिक्षा, विज्ञान तथा प्रविधि मन्त्रालयले आर्थिक वर्ष २०७९।८० को शिक्षातर्फको शसर्त कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिकामा गाउँपालिकाले दिवा खाजा वापतको अनुदान निकासा गर्दा विद्यालय सञ्चालन भएको दिनलाई मात्र आधार मानेर अनुदान दिने व्यवस्था मिलाउने, स्थानीय तहले दिवा खाजा उपलब्ध गराइएका विद्यालयको विद्यार्थी दैनिक हाजिरी पुस्तिका (परीक्षामा

सामेल भएको दिनसमेत) को प्रतिलिपि विद्यालयका प्रधानाध्यापक र विव्यस अध्यक्षबाट प्रमाणित गराई स्थानीय तहमा सङ्कलन गरी सङ्ख्या यकिन भए पश्चात् मात्र थप अनुदान दिने व्यवस्था मिलाउने तथा यसरी तेस्रो त्रैमासिकमा निकासा गर्दा पहिलो र दोस्रो त्रैमासिकमा निकासा गरिएको रकम सदुपयोग भएको सुनिश्चित गरेरमात्र निकासा दिनुपर्ने व्यवस्था छ । विद्यालयहरुले IEMIS तथ्यांक अनुसारकै शत प्रतिशत विद्यार्थीको हाजीरी विवरण पेश गरेकोमा गाउँपालिकाले सो तथ्यांकको सत्यापन नगरी यो वर्ष ३३ विद्यालयहरुलाई गाउँपालिकाले थप समेत गरी दिवाखाजा बापत रु. ६९७१७१०।- (गाउँपालिकाबाट थप रु. २४,०३,१९०।- समेत) निकासा गरेको पाइयो । अतः IEMIS तथ्यांक तथा यथार्थ विद्यार्थी संख्याको सत्यापन गराएर मात्र यस्तो रकम निकासा गर्ने व्यवस्था हुनुपर्दछ ।

४९ **निशुल्क पाठ्यपुस्तक** -१३६।०८०।३।०८ कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७९।८० अनुसार विद्यालयहरुलाई निशुल्क पाठ्यपुस्तक बापतको रकम अनुदान दिंदा IEMIS मा प्रविष्ट तथ्यांकलाई सम्बन्धित विद्यालयवाट कक्षागत विद्यार्थीहरुको यथार्थ तथ्यांकसंग सत्यापन गराई शिक्षा अधिकृतवाट प्रमाणित गरी सोको आधारमा आवश्यक कक्षागत र विषयगत पाठ्यपुस्तक संख्या यकिन गरी रकम अनुदान दिनुपर्दछ । यसरी अनुदान दिंदा पहिलो पटक विद्यार्थी संख्याको ७५ प्रतिशत र २०८० वैशाखबाट शुरुहुने शैक्षिक सत्रको विद्यार्थी भर्नाको विवरण, पाठ्यपुस्तक खरिद एवं वितरण गरेको विवरणको आधारमा नपुग हुने रकम थप गर्न सकिने व्यवस्था निर्देशिकामा रहेको छ । गाउँपालिकाले वालविकास देखि १२ सम्मका ३२ वटा विद्यालयलाई निशुल्क पाठ्यपुस्तक बापत IEMIS तथ्याङ्कको आधारमा पहिलो पटकको ७५ प्रतिशत रकम रु.१२५३०३८।५ निकासा गर्नुपर्नेमा एकै पटक २०८० आषाढमा शत् प्रतिशत रकम रु. १६७०७१८।- निकासा गरेको देखियो । यसरी निर्देशिकामा भएको व्यवस्था अनुसार शुरुहुने शैक्षिक सत्रको विद्यार्थी भर्नाको विवरण, पाठ्यपुस्तक खरिद एवं वितरण गरेको विवरणका आधारमा मात्र बाँकी रकम निकासा हुनुपर्ने व्यवस्थाको पालना गरिनुपर्दछ।

५० **विद्यालय सुधार (SIP) योजना** - स्थानीय तह अन्तर्गत सञ्चालित सामुदायिक विद्यालय हरु मध्ये आधारभूत तह सञ्चालित विद्यालयका लागि प्रति विद्यालय रु. १५ हजार, माध्यामिक तह सञ्चालित विद्यालयहरुलाई प्रति विद्यालय रु. २० हजार दरले विद्यालय सुधार योजना सञ्चालन कार्यको लागि एकमुष्ट अनुदान निकासा दिने र यस प्रकारको अनुदान पाउने विद्यालयले विद्यालय सुधार योजना निर्माण सहयोगी पुस्तिका, २०७४ बमोजिम विद्यालय सुधार योजना निर्माण तथा अद्यावधिक गरेको विवरण अनिवार्य रुपमास्थानीय निकायलाई उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका-२०७९।८० को कृयाकलाप नम्बर २.७.१३.१० मा उल्लेख छ । यस वर्ष गाउँपालिकाले विद्यालय सुधार योजना कार्यको लागि ३३ विद्यालयलाई रु.५४०,०००। अनुदान उपलब्ध गराएकोमा विद्यालयले विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक गरेको विवरण यस गाउँपालिकामा पेश गरेका छैनन् । विद्यालय सुधार योजना अद्यावधिक गरेको विवरण पेश नगर्ने विद्यालयलाई यस प्रकारको अनुदान दिन मिल्ने देखिँदैन । अतः यस प्रकारको अनुदान निकासा पाएका तपसिलका ३३ विद्यालयले आ. व. ०७९।८० मा विद्यायल सुधार योजना अद्यावधिक गरेको विवरण तथा प्रमाण पेश हुनुपर्ने अन्यथा सम्बन्धित विद्यालयबाट उक्त अनुदान फिर्ता प्राप्त गरी संघीय सञ्चित कोषमा दाखिला गर्नु पर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	५,४०,०००

५१ **मसलन्द तथा कार्यालय सामान** - सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ को दफा ५ अनुसार सार्वजनिक निकायले कुनै पनि खरिदको लागि तोकिएबमोजिम लागत अनुमान तयार गर्नुपर्ने र दफा ८(२) मा यस ऐन र ऐन अन्तर्गत बनेको नियम बमोजिम खरिद गर्दा प्रतिस्पर्धा सीमित हुने गरी टुक्रा टुक्रा पारी खरिद गर्नु नहुने उल्लेख छ । गाउँपालिकाले कार्यालय सामानको लागि वडातर्फ रु. १८४००००।- र गाउँपालिका तर्फ रु. १५०००००।- गरी जम्मा रु. ३३४००००।- विनियोजन गरेकोमा रु. २६७९६२४- को खर्च भएको पाइयो । सार्वजनिक खरिद प्रक्रियामा प्रतिस्पर्धा, स्वच्छता, इमान्दारिता, जवाफदेहिता र विश्वसनीयता प्रवर्द्धन गर्न खरिद योजना निर्माण गर्ने, खरिद माग प्राप्त गर्ने, खरिद गर्ने सामानको लागत अनुमान तयार गरी प्रतिस्पर्धात्मक तवरबाट खरिद गर्ने जस्ता प्रक्रियाहरु पुरा गरी सार्वजनिक खरिद कार्य गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

५२ **सामाजिक आर्थिक लेखापरीक्षण अनुदान** - विद्यालय क्षेत्र विकास कार्यक्रम कार्यान्वयन पुस्तिका २०७८।७९ बमोजिम यस गाउँपालिका अन्तर्गतका ९ माध्यमिक विद्यालय र १६ वटा प्रावि र ८ वटा आधारभूत विद्यालयलाई क्रमशः १५ हजार, १० हजारका र १० हजारका दरले सार्वजनिक परीक्षण तथा लेखापरीक्षण बापत रु.३७५०००/- लेखापरीक्षण अनुदान दिएकोमा सामुदायिक विद्यालयले लेखापरीक्षण जवाफदेहिता सुनिश्चितताका साथ दोस्रो चौमासिक निकासा दिँदासम्म सामाजिक परीक्षण प्रतिवेदन अनिवार्य रुपमापेश गर्नुपर्नेमा लेखापरीक्षण अवधिसम्म आर्थिक तथा सामाजिक लेखापरीक्षण प्रतिवेदन गाउँपालिकामा पेश भएको देखिएन । नियममा व्यवस्था भए बमोजिमको कार्य गराउनेतर्फ कार्यालयको ध्यान जानुपर्दछ ।

५३ **सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तर** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ (ज) अनुसार सम्बन्धित स्थानीय निकायले सामुदायीक विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर स्थितीको नियमित अनुगमन गरी एक प्रति प्रतिवेदन शिक्षा तथा मानवस्रोत केन्द्रमा पठाउने र सोको कार्यान्यन गरी विद्यालयमा शैक्षिक गुणस्तर सुधार गर्ने ब्यवस्था छ । कार्यालयले आ.व. २०७९।८० मा विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तरको अनुगमन गरी प्रतिवेदन तयार गरेको देखिएन । गाउँपालिकाले अन्तर्गतका विद्यालयहरुको शैक्षिक गुणस्तर सुधारतर्फ पर्याप्त ध्यान दिनु पर्दछ ।

५४ **बढी भुक्तानी** - ४७२।०८०।३।२३ कार्यलयले यो वर्ष दिवा खाजाको दोस्रो किस्ता निकासा दिँदा निम्न ३ विद्यालयलाई विद्यार्थी संख्या भन्दा बढी निकासा भएको देखियो । अतः बढी निकासा भएको रकम असुल गर्नुपर्ने रु.

क्र सं	**विद्यालयको नाम**	**यथार्थ विद्यार्थी सं.**	**निकासा भएको सं.**	**संघ सर्शतबाट बढी रु.**	**गा.पा चालुबाट बढी रु.**	**जम्मा बढी निकासा रु.**
१	दूधपोखरी आ.वि गैरी	६५५४	७९०२	२०२२०	६७४०	२६९६०
२	नमूना प्रा. वि. सल्लेरी	३६५१	५७४१	-	१०४५०	१०४५०
३	कमला आवि मानेडाँडा	१९३४	४०७५	-	१०७००	१०७००
जम्मा						४८११०

असुल गर्नुपर्ने	४८,११०

५५ **इन्टरनेट जडान तथा सञ्चालन** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ मा सरकारी रकम खर्च गर्दा त्यस्तो खर्च पुष्टि गर्ने विल, भर्पाई, प्रमाण र कागजात संलग्न हुनुपर्ने तथा खर्चको भुक्तानी दिंदा संलग्न कागजातहरु रित पुगे वा नपुगेको जाँच गरेर मात्र भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ। गाउँपालिकाले माध्यमिक विद्यालय इन्टरनेट जडान कार्यक्रम अतर्गत कूल ३३ विद्यालयमध्ये माध्यामिक तहका ९ विद्यालयलाई रु. १२ हजारका दरले र २४ प्रा. वि. तथा आ.वि तहलाई रु. ८ हजारका दरले जम्मा रु. ३२०,०००।- निकासा गरेकोमा सम्बन्धित विद्यालयहरुमा इन्टरनेट जडान गरेको पुष्टि- हुने प्रमाण कागजात पेश गरेको देखिएन । अतः सम्बन्धित विद्यालयहरुमा इन्टरनेट जडान तथा उप-योग गरेको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	३,२०,०००

५६ **शैक्षिक प्रतिवेदन** - अनिवार्य तथा निःशुल्क शिक्षा सम्बन्धी ऐन, २०७५ को दफा ३६ को उपदफा (१) मा प्रत्येक गाउँपालिकाले गाउँ/नगर सभामा आफ्नो क्षेत्रभित्रका सार्वजनिक र निजी विद्यालय र त्यस्ता विद्यालयमा अध्ययन गर्ने वालवालिकाको संख्या, आधारभूत तहमा विद्यालयमा भर्ना भएका वालवालिकाको संख्या, विद्यालय भर्ना भई आधारभूत तहको शिक्षा पुरा गरेका वालवालिका संख्या, विद्यालय भर्ना भई त्यस वर्ष आधारभूत तहको शिक्षा पुरा नगरी विद्यालय छाडेका विद्यार्थीको संख्या, आधारभूत/माध्यमिक शिक्षाको लागि विनियोजित रकम र त्यसको श्रोत र अन्य आवश्यक कुरा सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । उपदफा (२) मा उपरोक्त अनुसारको प्रतिवेदन जानकारीका लागि शिक्षा सम्बन्धी विषय हेर्ने संघीय र प्रादेशिक मन्त्रालयमा समेत पठाउनुपर्ने उल्लेख छ । गाउँपालिकाले कानूनमा व्यवस्था भए बमोजिम प्रतिवेदन पेश गरेको देखिएन ।

५७ **सेनिटरी प्याड खरिद तथा उपयोग** -२१८-०८०।३।२४ विद्यालयमा अध्ययनरत किशोरावस्थाका छात्राहरुलाई आवश्यक सेनिटरी प्याड सम्बन्धित विद्यालयलाई हस्तान्तरण गरी प्राप्त सामान विद्यालयले जिन्सीमा अभिलेख राखी छात्राहरुको नाम नामेसी स्पष्ट खुल्ने गरी वितरण गरेको अभिलेख समेत राख्नुपर्ने व्यवस्था कार्यविधिमा उल्लेख छ । यो वर्ष गाउँपालिकाले खुला कोटेशन (सोझै खरिद) विधि मार्फत् सिम्पानी ट्रेड कन्सर्न (६०८३९८८७७) बाट १५९०० प्याकेट (१२७२०० थान) सेनिटरी प्याड खरिद गरी रु. ९६१,२३४।५० खर्च लेखेको छ । खरिद गरिएका सेनिटरी प्याड मध्ये १२६८८७ थान १५ विद्यालयलाई हस्तान्तरण गरेको तथा ३१३ थान कार्यलयमा मौज्दात रहेको विवरण पेश भएको छ । कार्यालयले विद्यालयहरुबाट सम्बन्धित छात्राहरुको नाम नामेसी स्पष्ट खुल्ने गरी वितरण गरेको अभिलेख लिएको देखिएन । अतः वास्तविक आवश्यकताको आधारमा खरिद हुनुपर्ने साथै उल्लिखित सेनिटरी प्याड लक्षित वर्गलाई हस्तान्तरण भएको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	९,६१,२३४

५८ **दरबन्दी तथा पदपूर्ति** -यस गाउँपालिका अन्तर्गत आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा संचालनमा रहेका स्वास्थ्य संस्थाको दरबन्दी तथा पदपूर्ति एवम् सेवा प्रवाहको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको पाइयो ।

स्वास्थ्य संस्थाको किसिम	**स्वास्थ्य संस्थाको संख्या**	**दरबन्दी**	**पदपूर्ति**	**रिक्त संख्या**	**सेवाग्राहीको संख्या**
अस्पताल	१	१८	११	७	५४१८
स्वास्थ्य केन्द्र/चौकी	९	४७	४३	४	१६९११
जम्मा	**१०**	**६५**	**५४**	**११**	**२२३२९**

उक्त विवरण अनुसार गाउँपालिकामा १ अस्पताल र ९ स्वास्थ्य केन्द्र/चौकीमा कुल ६५ दरबन्दी रहेकोमा हाल ५४ पद मात्र पूर्ति भएको र सोमध्ये ३१ जना स्थायी तथा २३ जना सेवा करारबाट पूर्ति भएको देखिन्छ । स्वास्थ्य संस्थाहरुमा दरबन्दी अनुरुप पदपूर्ति नहुँदा सेवा प्रवाहमा प्रत्यक्ष असर पर्ने देखिएकोले दरबन्दी अनुसार पदपूर्ति हुनुपर्दछ ।

५९ **सेवा करार** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ८३ मा स्थानीय तहले संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षणको आधारमा स्थायी कर्मचारी तथा सेवा करारबाट लिइने कर्मचारीको दरबन्दी प्रस्ताव गर्नुपर्ने तथा उपदफा (८) मा नगर प्रहरी, सवारी चालक, माली, बगैंचे, चौकीदार, कार्यालय सहयोगी आदिको पद बाहेक अन्य पद तथा सेवामा करारबाट पदपूर्ति गर्न नमिल्ने कानूनी व्यवस्था रहेको छ । यस सम्बन्धमा संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले २०७४।१२।१४ मा जारी गरेको स्थानीय तहमा करारमा जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने कार्यविधि, २०७४ मा स्वीकृत दरवन्दीभन्दा बाहिर अन्य रुपमाकर्मचारीहरु राखी तलब भत्ता वा पारिश्रमिक भुक्तानी गर्न नमिल्ने र त्यस्तो कार्य प्रचलित कानून विपरीत हुने हुँदा भुक्तानी गर्ने पदाधिकारीबाट असुल उपर हुने व्यहोरा उल्लेख छ । तर गाउँपालिकाले गत विगत वर्षदेखि सेवा करारमा राख्न नमिल्ने १५ पदमा कर्मचारी भर्ना गरी निजहरुको पारिश्रमिकमा यस वर्ष मात्र रु. ६२,६८,४१८।-खर्च भएको छ । स्थानीय सरकार गठन भएको ५ वर्ष पुरा भएको, यस अवधिमा शुरुवर्ष लोकसेवा आयोग (संघ) बाट पदपूर्ति भएको तथा पटक पटक प्रदेश लोकसेवा आयोगबाट समेत विज्ञापन भएको अवस्थामा स्थायी पदपूर्ति माग गर्नुपर्नेमा करार सेवालाई निरन्तरता दिनु उचित देखिँदैन । अतः ऐन अनुसार करारमा राख्न नपाउने अवस्थामा करारमा कर्मचारी राख्ने कार्य नियमसम्मत देखिएन ।

सि नं.	**पद**	**कर्मचारीको नाम**	**मासिक तलब**	**चाडपर्व समेत वार्षिक पारिश्रमिक**
१	इन्जिनियर	श्री कमल थापा मगर	४३६८९	५६७९५७
२	सू. प्र. अधिकृत	श्री ठमिर प्रसाद घिमिरे	४३६८९	५६७९५७
३	सहायक पाँचौ	श्री बलराम पौडेल	३४७३०	४५१४९०

४	पाँचौ	श्री दिपक मोक्तान	३४७३०	४५१४९०
५	कानुनी सहजकर्ता	श्री शर्मिला खड्का	३४७३०	४५१४९०
६	अमिन चौथो	श्री अनिस योञ्जन	३२९०२	४२७७२६
७	का.स. चौथो	श्री रोशन घिसिङ	३२९०२	४२७७२६
८	कास चौथो	सुदर्शन प्रासाद काफ्ले	३२९०२	४२७७२६
९	कास चौथो	माधव प्रसाद भन्डारी	३२९०२	४२७७२६
१०	कास चौथो	सलिना घिसिङ	२४७०२	३५६२२६
११	ना.प.से.प्रा. चौथो	महेश्वर के. सी.	३२९०२	४२७७२६
१२	ना.प.से.प्रा. चौथो	दिलिप पोखेल	३२९०२	४२७७२६
१३	ना.प.से.प्रा. चौथो	दावा लामा	३२९०२	४२७७२६
१४	ना.प.से.प्रा. चौथो	अच्युतकृष्ण खड्का	३२९०२	४२७७२६
जम्मा				**६२,६८,४१८।-**

६० **खाना तथा विविध खर्च** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ७१ मा निर्धारित बजेट एवं आन्तरिक आयको परिधिभित्र रही औचित्यताको आधारमा विविध खर्च गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । यस स्थानीय तहले यो वर्ष नगरगाउँपालिका चालु शिर्षकबाट खाना तथा विविध भैपरी आउने खर्चमा रु. १९१३०५३- खर्च लेखाङ्कन गरेको पाइयो । यस्तो खर्चमा नियन्त्रण गरी मितव्ययिता कायम गर्नुपर्दछ ।

६१ **प्राविधिक फिल्ड भत्ता** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २६४ को नियम ९५ बमोजिम सेवा करारका कर्मचारी करार पत्रमा तोकिए अनुसारका सेवा शुल्क वा पारिश्रिमक मात्र भुक्तानी गर्नुपर्ने उल्लेख छ । गाउँपालिका कार्यालयले सेवा करारमा कार्यरत प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई गाउँ कार्यपालिकाको मिति २०७९।६।१० को निर्णयबाट मासिक तलबको ३० प्रतिशतले प्राविधिक फिल्ड भत्ता उपलब्ध गराउने निर्णय गाउँ कार्यपालिकाबाट गराई यो वर्ष ५ प्राविधिक कर्मचारीलाई रु. ७६२५९३।- फिल्ड भत्ता भुक्तानी गरेकोले उक्त खर्च नियमसम्मत देखिएन । सेवा करार पत्रमा तोकिए अनुसारका सेवा शुल्क वा पारिश्रिमक मात्र भुक्तानी गर्नुपर्दछ ।

६२ **प्रोत्साहन भत्ता** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व नियमावली, २०७७ को नियम ३९ मा सरकारी रकम खर्च गर्दा त्यस्तो खर्च पुष्टि गर्ने विल, भर्पाई, प्रमाण र कागजात संलग्न हुनुपर्ने तथा खर्चको भुक्तानी दिंदा संलग्न कागजातहरु रित पुगे वा नपुगेको जाँच गरेर मात्र भुक्तानी दिनुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँ कार्यपालिकाको २०७९।६।१० को बैठकको निर्णय अनुसार कार्यबोझ भएका शाखाहरु (स्वास्थ्य, सामाजिक विकास शाखा प्रमुख, सूचना प्रविधि) मा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई शुरुतलब स्केलको २० प्रतिशत र दोहोरो जिम्मेवारी भएका वडा सचिव तथा प्रस्तावित शैलुङ्ग अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीहरुलाई शुरुतलब स्केलको १५ प्रतिशत प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराउने निर्णय गरेको छ । सोही निर्णयको आधारमा

गाउँपालिकाले अतिरिक्त समय काम गरेको पुष्टि हुने प्रमाण बेगर गो भौ नं २८४ बाट मिति २०८०।१।१३ मा रु. ३१४२८८।७२ र गो भौ नं ४८४ मिति २०८०।३।२४ बाट रु. २२७९७४।९ समेत गरी जम्मा रु. ५४२,२६३।६२ प्रोत्साहन भत्ता वापत उपलब्ध गराएको छ । अतिरिक्त समय काम गरेको पुष्टि हुने प्रमाण बेगर विद्युतीय हाजिरी बेगर अतिरिक्त कार्य गरेको उल्लेख गरी प्रोत्साहन भत्ता उपलब्ध गराएको नियमसम्मत् नदेखिएको रु.

अनियमित भएको	५,४२,२६३

६३ **भ्रमण अभिलेख** - भ्रमण खर्च नियमावली २०६४ को नियम २१ मा भ्रमणमा खटिने पदाधकारी वा कर्मचारीले भ्रमण प्रारम्भ गरेपछि सम्बन्धित कार्यालयले भ्रमण आदेश नम्बर, भ्रमणमा खटिने नाम, दर्जा, भ्रमणमा खटिएको स्थान र मिति समेत खुल्ने गरी अनुसूची ६ बमोजिमको ढाँचामा भ्रमण अभिलेख राख्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले यस वर्ष अनुगमन तथा मूल्याङ्कनमा रु. १४१११८१।- खर्च लेखाङ्कन गरेकोमा भ्रमण खर्च अभिलेख खाता राखेको पाइएन । नियमावलीको व्यवस्थाअनुसार भ्रमण अभिलेख अद्यावधिक गर्नुपर्दछ ।

६४ **आर्थिक सहायता** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ मा स्थानीय तहको रकमबाट आर्थिक सहायता, चन्दा, पुरस्कार एवं संस्थागत अनुदान वितरण गर्न पाउने व्यवस्था रहेको देखिंदैन । गाउँपालिकाले आर्थिक सहायता सम्बन्धी कानून तथा कार्यविधि तयार नगरी यस वर्ष विभिन्न व्यक्तीहरुलाई अध्यक्षको तोक आदेश तथा गाउँ कार्यपालिका निर्णय अनुसार विपद तथा आकस्मिक कोष, औषधी उपचार, किरिया खर्च, दैवी प्रकोप पीडित लगायतका आर्थिक सहायता बापत रु.३११७६०१।- वितरण गरेको देखियो। यस्तो खर्चमा मितव्ययिता कायम गर्नुपर्दछ ।

६५ **दरबन्दी र पदपूर्ति** - यस गाउँपालिकाको स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी, पदपूर्ति र रिक्त पदको अवस्था निम्नानुसार रहेको पाइयो ।

क्र.स.	**स्वीकृत पद**	**संख्या**	**पदपूर्ति**			**रिक्त संख्या**
			स्थायी	**करार**	**ज्यालादारी**	
१	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	१	१	-	-	-
२	इन्जिनियर	१		१	-	-
३	शिक्षा अधिकृत	१	१	-	-	
४	लेखा अधिकृत	१	-	-	-	१
५	प्रशासन अधिकृत	२	(अन्यत्र बाट १ जना काजमा आएको)	-	-	१
६	आन्तरिक लेखा परीक्षक	१	-	-	-	१

७	सहायक प्रशासन,पाचौ	४	१ (अन्यत्र काज सरु.वा)	-	-	३
८	कम्प्युटर अपरेटर	१	१	१	-	(१)
९	लेखापाल,पाचौ	१	१	-	-	-
10	प्रा स,पाचौ , शिक्षा	१	१ (अन्यत्र काज सरु.वा गएको)	-	-	-
११	हे.अ.,पाचौ /छैठौ	१	१	-	-	-
१२	सव इन्जिनियर, पाचौ	१	(अन्यत्र बाट १ जना काजमा आएको)	-	-	१
१३	अ.सब इन्जिनियर, चौथो	१	१	-	-	-
१४	स.महिला बिकास निरिक्षक	१	-	-	-	१
१५	खा.पा.स.टे.	१	१	-	-	-
वडा कार्यालय (आठ वटा)				-	-	
१	सहायक पाचौ(प्रशासन)	३	१ (अन्यत्र काज सरु.वा गएको)	-	-	२
२	सव इन्जिनियर, पाचौ	३	१ (अन्यत्र काज सरु.वा गएको)	१	-	२
३	सहायक चौथो (प्रशासन)	५	१ (अन्यत्र काज सरु.वा गएको)	-	-	४
४	अ.सव इन्जिनियर ,चौथो	५	१ (अन्यत्र काज सरु.वा गएको)	३	-	१
कृषि विकास शाखा						
१	कृषि अधिकृत	१	-	-	-	१
२	प्रा.स.,पाचौ, कृषि	२	१	-	-	१
३	सहायक चौथो	१	१	३	-	(३)
पशुपन्छी विकास शाखा						
१	प.स्वा.प्रा.भेट	१	१	-	-	-
२	प.स्वा.प्रा.(ला.पो.डे.डे.)	१	-	-	-	१

३	ना.प स्वा.प्रा.(भेट),चौथो	२	-	४	-	(२)
जम्मा		४३	१५	१२		१४

(क) तलबी प्रतिवेदन - स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा ६९(५) अनुसार प्रदेश किताबखाना वा प्रदेश लेखा नियन्त्रक कार्यालय वा इकाई कार्यालबाट तलबी प्रतिवेदन पारित नगराई तलब भुक्तानी गर्न नहुने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले यस वर्ष तलबी प्रतिवेदन पारित नगरी १५ जना स्थायी कर्मचारीलाई रु. ८६,९६,२२६।९१ तलब भुक्तानी गरेको छ भने लेखापरीक्षण अवधिसम्म पनि आर्थिक वर्ष २०७९/८० को लागि समेत तोकिए बमोजिम तलबी प्रतिवेदन पारित गराएको देखिएन । अतः उल्लेखित कानूनी व्यवस्थाको पालनामा ध्यान दिनुपर्दछ ।

(ख) स्वतः पद रिक्त - स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा १५(१) अनुसार स्थानीय सेवाको पदमा यस अध्यादेशमा व्यवस्था भए देखि बाहेक अन्य तरिकाबाट पदपूर्ति गर्न नपाईने तथा दफा १५(२) अनुसार उपदफा (१) विपरित गरिएको नियुक्ति स्वतः बदर भएको मानिने उल्लेख छ । तर गाउँपालिकाले प्रदेश कानून आए पश्चात पनि आर्थिक वर्ष २०७९/८० का लागि समेत तोकिए बमोजिम रिक्त पदको सूचना नपाठाई १२ जनालाई प्रत्येक ६ महिनामा म्याद थप गर्ने गरी करारमा नियुक्त गरेको कार्य नियमसम्मत नदेखिनुका साथै उक्त करार सम्झौता स्वतः निष्क्रिय हुने देखिन्छ । साथै स्वतः बदर हुने करार सम्झौताका आधारमा तलब भत्ता भुक्तानी हुन जाने अवस्था तर्फ समेत गाउँपालिकाले ध्यान दिनुपर्दछ ।

(ग) रिक्त पदको सूचना - स्थानीय सेवा गठन तथा सञ्चालन ऐन, २०७९ को दफा १२(१) अनुसार स्थानीय सेवाको कुनै पद रिक्त भएमा त्यस्तो पद रिक्त भएको मितिले एक महिना भित्रमा पद रिक्त भएको सूचना सम्बन्धित स्थानीय तहले प्रदेश लोक सेवा आयोग र मन्त्रालयलाई दिनु पर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाको स्वीकृत कर्मचारी दरबन्दी ४३ जना रहेकोमा देहाय बमोजिम १५ जना स्थायी, १२ जना करारमा कार्यरत रही १४ पद रिक्त रहेका छन् । तर पालिककाले गत विगत वर्षहरु देखि नै यस वर्षको लेखापरीक्षण अविधसम्म रिक्त पद पूर्तिका लागि तोकिएको बमोजिम प्रदेश लोक सेवा आयोग र मन्त्रालयलाई सूचना दिएको छैन ।

(घ) दरबन्दी भन्दा बढी करारमा भर्ना - माथि उल्लिखित तालिका अनुसार विभिन्न पदमा १४ पद रिक्त रहेको देखिन्छ । रिक्त पदहरु समयमै पदपूर्ति गर्ने तर्फ पहल गर्नुपर्दछ । साथै केही पदमा सेवा करारबाट दरबन्दी भन्दा बढी पद पूर्ति गरेको पाइएकोले दरबन्दी भन्दा बढी पद पूर्ति गरी खर्च लेखेको तलब, भत्ता रकम नियमसम्मत् नदेखिएको रु.

क्र.सं.	पद	सेवा करार कर्मचारीको नाम	वार्षिक पारिश्रमिक रु.	कैफियत
१	कम्प्युटर अपरेटर	श्री दीपक मोक्तान	४५१४९०	कम्प्युटर अपरेटरको स्वीकृत दरबन्दी १ रहेको र स्थायी पदपूर्ति भैसकेको देखिएको ।
२	ना.प.से.प्रा.	श्री दावा लामा	४२७७२६	ना.प.से.प्रा. पदको स्वीकृत दरबन्दी २ रहेकोमा ४ जना सेवा करारमा राखेको देखिएको
३	ना.प.से.प्रा.	अच्युतकृष्ण खड्का	४२७७२६	
जम्मा			**१३०६९४२**	

अनियमित भएको	१३,०६,९४२

६६ **औषधी खरिद** -सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ८५ को उपनियम १(क) मा २० लाख रु.पैयाँसम्मको औषधिजन्य मालसामान उत्पादकले राष्ट्रिय स्तरको समाचार पत्रमा सूचना प्रकाशन गरी तोकेको बिक्री मूल्यमा सोझै खरिद गर्न सकिने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले यो वर्ष विभिन्न सप्लायर्सबाट रु. ३२,४२,९००।- को औषधि खरिद गरेको छ । यस सम्बन्धमा देखिएको व्यहोराहरु निम्नानुसार छन् ।

- आपूर्ति भएका औषधिका उत्पादकले डब्लु.एच.ओ. बाट असल उत्पादन अभ्यास (Good Mfg. Practice) को प्रमाणपत्र प्राप्त गरेको हुनुपर्नेमा सो सम्बन्धी सो सम्बन्धी अभिलेख तथा प्रमाण पेश नभएको,

- औषधिको उत्पादन मिति, ब्याच नं र म्याद समाप्त मिति उल्लेख गरी सम्बन्धित विषय विज्ञबाट मुचुल्का उठाई राख्ने नगरेको तथा उक्त औषधि बिक्रीको लागि होइन भन्ने खुलाएको प्रमाण समावेश नभएको ।

- खरिद भएका औषधिको मूल्य राष्ट्रिय पत्रपत्रिकामा प्रकाशन भएको नदेखिएको ।

- आपूर्ति भएका औषधी एवम् सर्जिकल समान स्टोर दाखिला हुनुअघि स्पेशीफिकेशन अनुसार भए/नभएको नखुलाएको कारण औषधिको गुणस्तर र म्याद सम्बन्धमा यकिन गर्न सकिएन ।

- जिन्सी किताबमा औषधि आम्दानी बाँध्दा खरिद गरेको र स्वास्थ्य कार्यालयबाट हस्तान्तरण भई आएको खुल्ने गरी व्यवस्थित रुपमाआम्दानी बाँध्ने नगरेको ।

- औषधिको मौज्दात घटाउँदा माग फारामको आधारमा घटाउनु पर्नेमा त्यसो नगरी एकमुष्ट घटाउने गरेको ।

अतः औषधिको खरिद, आपूर्ति, दाखिला तथा खर्चको विवरण अद्यावधिक हुने गरी अभिलेख राख्ने, तोकिएको गुणस्तर अनुसारकै औषधि प्राप्त भएको नभएको यकिन गरी हस्तान्तरण तथा खरिद गरिएको औषधिको विवरण खुल्ने गरी अभिलेख राख्ने तथा आर्थिक वर्षको अन्त्यमा बाँकी रहेको औषधिहरु जिन्सी अभिलेख व्यवस्थित गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

६७ **स्थानीय तथ्याङ्क, अभिलेख तथा स्रोत नक्साङ्कन** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ बमोजिम स्थानीयतहले आफ्नो क्षेत्रभित्रको आधारभूत तथ्याङ्क सङ्कलन, अभिलेख र सोको व्यवस्थापन गर्नुपर्ने तथा आफ्नो क्षेत्रभित्रको शैक्षिक, भौगोलिक अवस्था, प्राकृतिक स्रोत अन्तर्गत खानी, जंगल तथा अन्य स्रोत, पूर्वाधार अन्तर्गत सडक, पुल, खानेपानी लगायतको अभिलेख तथा श्रोत नक्साङ्कनसहितको गाउँपालिकाको प्रोफाइल तयार गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले स्थानीय तथ्याङ्क सम्बन्धी नीति, कानून र सोको मापदण्ड बनाएको तथा स्रोत नक्साङ्कन गरेको देखिएन । स्थानीय तहका प्राथमिकीकरणका क्रियाकलाप सञ्चालनमा तथ्याङ्कले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने हुँदा सोको सङ्कलन र अभिलेख राख्ने कार्य गर्नपर्दछ ।

६८ **सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गा संरक्षण, उपयोग तथा हक हस्तान्तरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा गाउँपालिका तथा नगरगाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरी अभिलेख राखेको पाइएन । अतः आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरी अभिलेख राख्नुपर्दछ ।

६९ **नक्सा दर्ता र पास** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा २७(१) मा गाउँपालिका/नगरगाउँपालिकाबाट नक्सा पास नगराई भवन निर्माण गर्न नहुने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाको भवन निर्माण ईजाजात शाखाबाट भएको नक्शा दर्ता संख्या तथा नक्सापास संख्याको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

क्र.सं.	**आर्थिक वर्ष**	**नक्सा दर्ता संख्या**	**नक्सा पास संख्या**
१	२०७९/८०	११ (अभिलेखीकरण)	११ (अभिलेखीकरण)

७० **सहकारी संस्थाको विवरण** - यस गाउँपालिका अन्तर्गत देहाय बमोजिमका ५३ सहकारी संस्था सञ्चालनमा रहेको पाइयो ।

(यस सम्बन्धी विवरण **अनुसूची - ८** मा संलग्न रहेको छ ।)

उल्लिखित विवरणअनुसार गाउँपालिकामा विभिन्न प्रकारका ५३ सहकारी संस्था सञ्चालनमा रहेकोमा ती संस्थाहरुको नियमित अनुगमन तथा नियमन भएको पाइएन । अतः स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन-२०७४, एवम् सहकारी ऐन नियम बमोजिम सहकारी संस्थाहरुको सञ्चालन तथा सेवा प्रवाह सम्बन्धमा नियमित तथा आवधिक रुपमाअनुगमन हुनुपर्दछ ।

७१ **भर्पाई पेश नभएको -**

.... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर वितरणको भरपाई पेश भएको आधारमा मिति २०८०।११।१५ को निर्णयबाट रु.१४,०५० सम्परीक्षण गरिएको ।)

७२ **सरकारी तथा सार्वजनिक जग्गा संरक्षण, उपयोग तथा हक हस्तान्तरण** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ९७ मा गाउँपालिका तथा नगरगाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सरकारी सामुदायिक तथा सार्वजनिक सम्पत्तिको रेखदेख, मर्मत सम्भार र संरक्षण गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले आफ्नो क्षेत्रभित्रको सार्वजनिक सम्पत्तिको मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरी अभिलेख राखेको पाइएन । अतः आफ्नो क्षेत्रभित्रको सम्पत्तिको रेखदेख मर्मत सम्भार एवं संरक्षण गरी अभिलेख राख्नुपर्दछ ।

७३ **मालसामान/मेशिन औजारको निरीक्षण** - सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम ११५ मा सार्वजनिक निकायले आपूर्ति गरिएका मालसामान तोकिएको प्राविधिक स्पेसिफिकेशन र गुणस्तर बमोजिमका भए नभएको निरीक्षण वा परीक्षण गर्नु गराउनुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले उपभोक्ता समितिहरु मार्फत् खरिद गर्ने गरेका विभिन्न मेशिन/औजार तथा उपकरण निरीक्षण वा परीक्षण गराउने गरेको देखिएन । साथै कतिपय मालसामान प्राविधिक स्पेसिफिकेशन तयार पारेको समेत देखिएन । अतः आपूर्ति गरिएका मालसामान तथा मेशिन/औजार तोकिएको प्राविधिक स्पेसिफिकेशन र गुणस्तर बमोजिमका भएको आश्वस्तताको लागि प्राविधिक स्पेसिफिकेशन निर्धारण गरी निरीक्षण वा परीक्षण गर्ने व्यवस्थ हुनुपर्दछ । मेशिन/औजारहरु उपभोक्ता समिति मार्फत् खरिद भई गुणस्तर परीक्षण नभएका केही उदाहरण देहाय अनुसार छन् ।

भौ.नं./मिति	**विवरण**	**लाभग्राही संस्थाको नाम**	**अनुदान रकम रु.**
१२२।०८०।२।२५	मिनिटिलर-१ थान, तौलने मेशिन-१ थान, स्प्रेयर-५ थान	श्री कालीदेवी कृषक समूह-६	१२००००
१२३।०८०।२।२५	मिनिटिलर-१ थान, तौलने मेशिन-१ थान, स्प्रेयर-५ थान	श्री थगम महिला कृषक समूह-२	१२००००
१५८-०८०।३।१८	मिनिटिलर-२ थान	श्री सिर्जनशील महिला कृषक समूह-२	१३००००

७४ **उपकरण जडान तथा प्रयोग** - खरिद गरिएका मालसामान तथा उपकरण तोकिएको कार्यको लागि जडान गरी प्रयोग हुनुपर्दछ । कार्यालयले वडा कार्यालय तथा स्वास्थ्य चौकीहरुमा विद्युतीय हाजिरी लागू गर्नका लागि निम्नानुसारका उपकरण खरिद गरेकोमा ती उपकरण सम्बन्धित वडा कार्यालय तथा स्वास्थ्य चौकीहरुमा जडान भएको देखिएन । अतः उक्त उपकरण सम्बन्धित वडा कार्यालय तथा स्वास्थ्य चौकीहरुमा जडान गरी प्रयोगमा ल्याएको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

विवरण	परिमाण	रकम रु.
इ-हाजिरी मेशिन	२७ थान	३१५३९८
ल्यापटप (डेल i3 11th Gen.)	२ थान	१०२६५४
गो प्रो क्यामरा		९७५००
जम्मा		**५१५५५२**

प्रमाण पेश नगरेको	५,१५,५५२

७५ **बढी भुक्तानी** -१०।०८०।३।१८ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नाप जाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले बाघखोर-प्रसाद-वडा नं. २ कार्यालय-जम्बुसिं सडक स्तरोन्नति कार्य उपभोक्ता समितिलाई रु.२३,३५,००।- भुक्तानी गरेको देखिन्छ । रोड वे एक्साभेशनको कूल परिमाण २६१६.६२ घनमिटरमध्ये १३०८.३१ घनमिटर पहिरो पन्छाउने कार्य भएको देखियो । उक्त कार्यको स्वीकृत गाउँपालिका दर प्रति घनमिटर रु. ९६।०५ रहेकोमा ११८।६५ का दरले भुक्तानी गरेको पाइयो । यस आधारमा प्रति घनमिटर रु. २२।६० का दरले १३०८.३१ घनमिटर कार्यमा रु. २९,५६८।- बढी भुक्तानी भएको देखिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम असुल हुनुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	२९,५६८

७६ **बढी भुक्तानी** - २१५।०७९।३।२० सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १२३ मा निर्माण कार्यको भुक्तानी गर्दा प्राविधिक नाप जाँच गरी नापी किताबमा उल्लेख भएको वास्तविक कार्यसम्पादनको आधारमा गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । कार्यालयले जोगीडाँडा-बाह्रमुरे-सिगारे कृषि सडक स्तरोन्नति कार्य उपभोक्ता समितिलाई रु. ३,७०,००।- भुक्तानी गरेको देखिन्छ । रोड वे एक्साभेशनको कूल परिमाण 2372.18 घनमिटरमध्ये ११८६।०९ घनमिटर पहिरो पन्छाउने कार्य भएको देखिएकोमा कडा प्रकारको माटो खन्ने दर (प्रति घ.मी. ११८।६५) बाट भुक्तानी गरेको पाइयो । पहिरो पन्छाउने कार्यको स्वीकृत गाउँपालिका दर प्रति घनमिटर रु.९६।०५ रहेकोले प्रति घनमिटर रु. २२।६० का दरले ११८६।०९ घनमिटर कार्य हुँदा रु. २६८०६।- बढी भुक्तानी भएको देखिएकोले बढी भुक्तानी भएको रकम असुल हुनुपर्ने रु.

असुल गर्नुपर्ने	२६,८०६

७७ **निर्माण कार्यको गुणस्तर परीक्षण** - २३।०८०।३।२३ सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ को नियम १११ मा सार्वजनिक निकायले खरिद सम्झौता कार्यान्वयनको प्रगति अनुगमन तथा गुणस्तर पक्षको निरीक्षण र परीक्षण गर्नुपर्ने साथै निर्माण कार्य स्वीकृत नक्सा तथा स्पेसिफिकेशन बमोजिम भए नभएको यकिन गर्नुपर्ने समेत व्यवस्था छ ।कार्यालयले यो वर्ष श्री दुर्गा माध्यमिक विद्यालय (नमूना विद्यालय)

लाई छात्रावास भवन निर्माणको लागि रु. ४९५४०००।- निकासा दिएको पाइयो । विद्यालयले उक्त रकम समेतबाट निर्माण व्यवसायी श्री एस.के. कन्स्ट्रक्शन एण्ड सप्लायर्सलाई रु.७८,५२,३१२।- भुक्तानी दिएको देखियो । भुक्तानीका स्रेस्तासाथ उक्त भवन निर्माण कार्य सम्पन्न भएको प्रतिवेदन पेश भए तापनि निर्माण सामग्री तथा निर्माण कार्यको प्रयोगशाला परीक्षण भएको प्रमाण संलग्न गरेको पाइएन । प्रयोगशाला परीक्षण बेगर गुणस्तरीय निर्माण कार्य भएको सुनिश्चितता नहुने हुँदा गुणस्तर परीक्षण भएको प्रमाण पेश हुनुपर्ने रु.

प्रमाण पेश नगरेको	४९,५४,०००

७८ **EBA-II आयोजना** - यस यस गाउँपालिकाको वडा नं. ४ मा सञ्चालित जोखिम तथा अनुकूलन पारिस्थितिक प्रणालीमा आधारित जलवायु परिवर्तन अनुकूलन आयोजना (EBA-II) आयोजना अन्तर्गत निम्न योजना तथा कार्यक्रमहरुमा रु. ३९५८७६१।- खर्च भएको देखियो । यस सम्बन्धमा देखिएका व्यहोरा देहायअनुसार छन् ।

भौ.नं./मिति	**योजनाको नाम**	**कार्य विवरण**	**भुक्तानी रु.**
१७०-०८०।३।१९	खोला किनारा संरक्षण उ. स.	ग्याबियन प्रोटेक्शन वाल	४५५०००
१८०-०८०।३।२०	पोखरी निर्माण धाराखोला उ. स.	पानी पोखरी निर्माण	१५३७७५
१९४-०८०।३।२२	मानेडाँडा गुञ्जा भूमेथान हिले माने गैरो टनेल व्यवस्थापन	५x१० मी. साइजका १६ वटा प्लाष्टिक टनेल निर्माण	६०९९००
१९५-०८०।३।२२	गह्रा सुधार उपभोक्ता समिति	खेतबारीका गह्रा संरक्षण तथा सुधार	१४१३१९३
१९६-०८०।३।२२	पोखरीडाँडा-जोगीडाँडा खकुनटोल टनेल व्यवस्थापन	५x१० मी. साइजका 21 वटा प्लाष्टिक टनेल निर्माण	८००४९३
१९८-०८०।३।२२	आहाले-चिनाखोरिया-पुराना गाउँ-निगाले टनेल व्यवस्थापन	५x१० मी. साइजका १४ वटा प्लाष्टिक टनेल निर्माण	५१६१००
२०३-०८०।३।२३	प्राविधिकको अनुगमन/भ्रमण खर्च	अनुगमन/भ्रमण	१०३००
जम्मा खर्च रु.			**३९,५८,७६१।-**

(क) सम्झौता अनुसार कार्य नभएको - गह्रा सुधार कार्यक्रमको लागि रु. ३१,०१,५०५ ।- को लागत अनुमान तयार गरी उपभोक्ता समितिसँग मिति २०८०।१।१२ मा सम्झौता गरेकोमा रु. १,८०,५९,९८१।- (जनसहभागिता रु. ३,९२,८०५।- समेत) (५८.२३ प्रतिशत) को मात्र काम गराई

योजना फरफारक गरेको पाइयो । योजना अन्तर्गत गह्रा सुधार तथा संरक्षणका लागि ७५६ घनमिटर स्टोन ड्राइ वाल लगाउने उल्लेख भएकोमा ४४४.७४ घनमिटर मात्र ड्राइ वाल लगाएको पाइयो । योजना सम्झौता तथा लागत अनुमान अनुसारको कार्य सम्पन्न पश्चात् मात्र योजना फरफारक गरिनुपर्दछ ।

(ख) आयोजनाको उपलब्धि मापन - सञ्चालित आयोजनाहरुको कार्यान्वयन तथा सोको दिगोपनाका सम्बन्धमा सूचक निर्धारण गरी नियमित रुपमाअनुगमन तथा उपलब्धि मापन हुनुपर्नेमा सो अनुसार भए/गरेको देखिएन । अतः सञ्चालित आयोजनाहरुबाट जलवायु परिवर्तन अनुकूलन स्थितिमा परेको प्रभाव तथा उपलब्धि सम्बन्धमा सूचक निर्धारण गरी नियमित अनुगमन तथा उपलब्धिको मापन हुनुपर्दछ ।

७९ **सामाजिक सुरक्षा वितरण** - आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा गाउँपालिकाले वितरण गरेको सामाजिक सुरक्षा रकम र लाभग्राहीको विवरण देहाए बमोजिम रहेको छ ।

गाउँपालिकाको जनसंख्या (२०७८ सालको जनगणना अनुसार)	**लाभग्राही संख्या**	**लाभग्राही प्रतिशत**	**सामाजिक सुरक्षा रकम रु.**
१७९२३	२८४४	१५.८६	२८०३७१६३
१७९२३	२८७८	१६.०५	२९६०७९२५
१७९२३	२८९८	१६.१७	२९७०२६२८
१७९२३	२९४९	१६.५५	३०१६८६५३
जम्मा	**११५६९**		**११७५१६३६९**

८० **मृत्यु भइसकेका व्यक्तिको नाममा निकासा** - सामाजिक सुरक्षा भत्ता वितरण कार्यविधि २०७७ को अनुसुची १०(९) बमोजिम निष्कृय खाताहरुको विवरण तोकिएको समयमा गाउँपालिका तथा पञ्जीकरण विभागमा पठाउनुपर्नेमा पठाएको देखिएन । उक्त कार्यविधि २०७७ को बुँदा १५ अनुसार भत्ता खाईपाई आएको कुनै लाभग्राहीको मृत्यु भएमा मृत्यु भएको दिन सम्मको भत्ता मात्र निजको हकवालालाई भुक्तानी दिन सकिने व्यवस्था रहेकोमा कार्यालयलाई बैंकबाट प्राप्त स्टेटमेण्ट र ब्याच ईन्ट्रीको परीक्षण गर्दा तपसिल बमोजिमका मृत्यु भएका लाभग्राहीहरुको ढिलो लगत कट्टा गरेका कारण मृत्यु पश्चात पनि रकम लाभग्राहिको बैकँ खातामा जम्मा गरेको देखिएकोले नगरगाउँपालिकाले आवश्यक छानवीन गरि बढी भुक्तानी भएको रकम असुल गरी संघीय संचित कोष दाखिला गर्नुपर्ने रु.

वडा नं.	लाभग्राहीको नाम	मृत्यु भएको मिति	लगत कट्टा मिति	भुक्तानी	किस्ता	बढी रकम
१	दमैस्या तामाङ	२०७९/०९/१३	२०८०।३।२३	१२०००	तेस्रो	१२०००
६	नन्दमाया कार्की	२०७९/०९/०१	२०७९।१२।१२	१२०००	दोस्रो	३८५०
	रु.द्र बहादुर बस्नेत	२०७९/०७/०३	२०७९।१२।१२	१२०००	दोस्रो	११४६५
	अमर बहादुर खड्का	२०७९/०८/२३	२०७९।१२।१२	१२०००	दोस्रो	४०००
७	कृष्ण कुमारी तामाङ	२०७९/०७/११	२०७९।१२।१२	१२०००	दोस्रो	१००००
	हिराकुमारी बुढाथोकी	२०७९/०७/३०	२०७९।१२।१२	१२०००	दोस्रो	८०००
	कृष्ण कुमारी बस्नेत	२०७९/०८/२०	२०७९।१२।१२	१२०००	दोस्रो	४०००
८	रत्न माया सुवेदी	२०७८/०३/०२	२०८०।३।२३	१२०००	तिन वटै	३६०००
	मान बहादुर तमाङ	२०७९/०४/२८	२०७९।१२।१२	१२०००	पहिलो र दोस्रो	२००००
	जेमा तामाङ्नी	२०७९/०५/०५	२०७९।१२।१२	१२०००	पहिलो र दोस्रो	१८६६५
जम्मा						१,२७,९८०

.... (प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर जगत कुमारी कार्कीबाट असूल गरेको प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०।११।१५ को निर्णयबाट रु.६,००० सम्परीक्षण गरिएको ।)

असुल गर्नुपर्ने	१,२७,९८०

८१ **दोहोरो नाम तथा नागरिकता नम्बर परेका लाभग्राही -**

.... *(प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर दाखिला गरेको प्रमाण पेश भएको आधारमा मिति २०८०।११।१५ को निर्णयबाट रु.१,३०,६६० सम्परीक्षण गरिएको ।)*

८२ **नागरिकता नम्बर एकै भएका लाभग्राही -** नेपाल सरकारले जारी गर्ने नागरिकता परिचयपत्र नं. एक व्यक्तिको एकै हुने गरी जारी गर्दछ । यस गाउँपालिका अन्तर्गतका वडाको प्रथम त्रैमासिकको लागि निकासा भएको सामाजिक सुरक्षा भत्ता निकासाको विवरण नमुना परीक्षण गर्दा निम्न व्यक्तिहरुको नागरिकता प्रमाणपत्र नं. दोहोरो परेको देखिएको छ ।यस गाउँपालिका अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरुले प्रत्येक त्रैमासिकको सामाजिक सुरक्षा भत्ता पाउनेहरुको लाभग्राहीहरुको विवरण परीक्षण गरी लगत कट्टा गर्ने वा दोहोरो परेको भए सम्बन्धितबाट असुल गरी एम. आइ. एस. प्रणालीमा अद्यावधिक गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

वडा नं.	लाभग्राही नाम	ना.नं.	किस्ता	रकम भुक्तानी
१	मान बहादुर श्रेष्ठ	२४५९	दोस्रो	८०००
	ओम कमारी नेवार			
२	इन्द्र बहादुर विश्वकर्मा	१११२४४४१	दोस्रो	७९८०
	आशिका गडाल			
	विष्णुमाया मगर	४६		७९८०
	निषा श्रेष्ठ			
३	गोरि डोल्मो तामाङ	२१२९१५६	दोस्रो	१२०००
	हर्क बहादुर तामाङ			
४	राम बहादुर तामाङ	२५५२	पहिलो	१२०००
	टेक बहादुर शाक्य			
६	गायत्री खड्का	२२३००७३८६	पहिलो	१२०००
	दावा डोल्मा मोक्तान			
	ठूली माया तामाङ	२२३००७५२१	तेस्रो	१२०००
	कमला खड्का			
८	तिल माया तामाङ	२२३००६३१२	दोस्रो	६३८०
	गङ्गा माया श्रेष्ठ			
	विन्दु खत्री	२२१००६१३७		७९८०
	कमला कार्की			
जम्मा				८६३२०

८३ **कर संकलन -** स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ को दफा ५५, ५७, ५८ र ५९ मा एकीकृत सम्पत्ति कर र घरजग्गा कर, घरजग्गा वहाल कर, व्यवसाय कर र वहाल विरौटी शुल्क उठाउने व्यवस्था रहेको छ । गाउँपालिकाको यस वर्ष आन्तरिक आयको अनुमान र असुली स्थिति निम्नानुसार रहेको देखिन्छ ।

आय शीर्षक	**अनुमान**	**असुली**	**असुली प्रतिशत**
आन्तरिक आय	६८,६६५,०००.००	५४,९६३,१०८.६७	८०.०५

उपर्युक्त विवरण अनुसार गाउँपालिकाले यस वर्ष अनुमानको तुलनामा ८०.०५ प्रतिशत मात्र आन्तरिक आय संकलन गरेको देखिन्छ । अतः गाउँपालिकाले संघीय र प्रदेश सरकार प्रतिको निर्भरता घटाउँदै आन्तरिक आयको हिस्सा बढाउने तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

८४ **आय अनुमान** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले गाउँपालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आयसमेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले पेश गरेको आर्थिक वर्ष २०७९।८० को आय-व्ययको अनुमानमा आन्तरिक आयतर्फ मालपोत, कर, सेवा शुल्क, दस्तुर वापत रु.६८,६६५,००० प्राप्त हुने प्रक्षेपण गरेकोमा रु. ५४,९६३,१०८.६७ अर्थात् अनुमान भन्दा १९.९५ प्रतिशत घटी आय प्राप्त गरेको पाइयो । आम्दानीका अन्य स्रोतको पहिचान गरी आयको अनुमान यर्थाथपरक बनाई आय आर्जन वृद्धि गर्नेतर्फ विशेष ध्यान दिन आवश्यक देखिएको छ ।

८५ **करको दायरा** - आर्थिक वर्ष २०७९/८० सम्ममा सम्पत्ति र व्यवसाय कर तिर्ने करदाताको विवरण देहायनुसार रहेको छ ।

करको नाम	**जम्मा करदाता**	**कर तिर्ने करदाता**	**कर तिर्ने करदाताको प्रतिशत**	**करको दायरामा नआएका करदाता**	**कर नतिर्ने करदाताको प्रतिशत**
सम्पत्ति कर	६२५०	३२४४	५१.९०	३००६	४८.१०
व्यवसाय कर	२४०	१४०	५८.३४	१००	४१.६६

उल्लिखित विवरण अनुसार सम्पत्तिकर तर्फ ४८.१० प्रतिशत तथा व्यवसायकर तर्फ ४१.६६ प्रतिशत करदाता करको दायराभन्दा बाहिर रहेको देखियो । अतः गाउँपालिका भित्र रहेका सम्पूर्ण करदातालाई करको दायरा, क्षेत्र र करको दर समेतको विश्लेषण गरी गाउँपालिकाबाट प्रवाह हुने सेवासँग करदाताको प्रत्यक्ष सम्बन्ध स्थापित हुने गरी नीति तथा कार्यक्रम संचालनमा ध्यान दिनुपर्दछ ।

८६ **आन्तरिक आय र खर्चको अनुपात** - स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ६६ बमोजिम स्रोत अनुमान तथा बजेट सीमा निर्धारण समितिले गाउँपालिकामा प्राप्त हुने आन्तरिक आय समेतको व्यवस्थापन गर्न सक्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिकाले आर्थिक वर्ष २०७९।८० मा आन्तरिक आय र खर्चको अनुपात स्थिति देहाय बमोजिम छ ।

जम्मा आन्तरिक आय	**गाउँपालिकाको जम्मा खर्च**	**आयको तुलनामा खर्च प्रतिशत**
५४,९६३,१०८.६७	४७५४१४९५१.४६	७६५.९७

उपर्युक्त विवरण अनुसार स्थानीय तहमा प्राप्त केन्द्रीय अनुदानबाट भएको खर्चको तुलनामा आन्तरिक आयको हिस्सा ७६५.९७ प्रतिशत मात्र रहेको छ । त्यसैले गाउँपालिकाको आन्तरिक आय सङ्कलनको दायरालाई फराकिलो पार्दै आन्तरिक आय वृद्धि गर्नेतर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

८७ **संकलित राजस्व समयमा दाखिला नभएको** - आर्थिक कार्यविधि तथा वित्तीय उत्तरदायित्व ऐन, २०७६ को दफा २७ को उपदफा (१) र (२) मा प्रचलित कानून बमोजिम प्राप्त हुने राजस्व तथा सरकारी रकम

कार्यालयमा प्राप्त भएपछि सोही दिन र सोही दिन सम्भव नभए सोको भोलिपल्ट जिम्मेवार व्यक्तिले तोकिए बमोजिमको ढाँचामा राजस्वको लेखा राखी बैंक दाखिला गर्नुपर्ने व्यवस्था छ । त्यस्तै दफा २८ मा १० दिनसम्म ढिलो गरेको भए दाखिला गर्न बाँकी रकम र सो रकमको १० प्रतिशतले जरिबाना गरी सो समेत दाखिला गराउने र सोभन्दा बढी ढिला गरेको भए १० प्रतिशतका दरले जरिबाना गरी दाखिला गर्न लगाई कसूरको मात्रा अनुसार प्रचलित कानून बमोजिम विभागीय कारबाही समेत गर्न, गराउन सक्ने व्यवस्था छ । गाउँपालिका तथा अन्तर्गतका वडा कार्यालयहरुबाट यो वर्ष रु.६५८०४३८।४४ राजस्व संकलन भएको देखिन्छ । वडा कार्यालयहरुबाट संकलन हुने भूमि तथा मालपोत दस्तुर, सिफारिश दस्तुर, सम्पत्ति कर, बहाल कर लगायतका राजस्व उल्लिखित कानुनमा भएको व्यवस्था अनुसार तोकिएको अवधिभित्र दाखिला गरेको देखिएन । वडा कार्यालयहरुले त्यस्तो राजस्व रकम ११ महिना २१ दिनसम्म ढिला गरी अर्थात् २०७९ श्रावणमा संकलन गरेको राजस्व २०८० आषाढ २१ मा मात्र दाखिला गरेको पाइयो । वडा कार्यालयहरुबाट संकलित राजस्वको नमूना छनोट गरी २०७९ श्रावण र भाद्र महिनाको राजस्व संकलन तथा दाखिला स्थिति परीक्षण गर्दा देहायानुसार देखियो ।

वडा नं.	नगद संकलन अवधि	बैङ्क जम्मा मिति	संकलित रकम
१	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०५-२६	४१९२४.००
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०८-२७	४३४३७.४६
२	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०९-०७	३०६२९.३१
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०९-०७	४६३२८.६५
३	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०६-१२	५२०२३.१७
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०६-१२	५६०५८.९१
४	२०७९ श्रावण महिना	२०८०-०३-२१	७०४०५.४५
	२०७९ भाद्र महिना	२०८०-०३-२१	५२६२२.५०
५	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०६-०६	४९५०५.६६
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०६-०६	४८३८३.२६
६	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०५-१६	६१०६५.५१
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०६-२८	८२५८२.०२
७	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०४-२९	७५०४५.६७
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०६-१२	५६३७६.२३
८	२०७९ श्रावण महिना	२०७९-०५-०२	६५५१६.००
	२०७९ भाद्र महिना	२०७९-०७-२५	५२६००.००
			८८४५०३.८

कार्यालयबाट संकलित राजस्व कानून बमोजिम समयमै दाखिला गर्ने गराउनेतर्फ आवश्यक ध्यान जानुपर्ने देखिन्छ । साथै वडा कार्यालयहरुबाट ढिला राजस्व भएको अवधि गणना गरी कानून अनुसार शुल्क तथा जरिबाना असूल गर्नुपर्दछ ।

अनुसूचीहरू

अनुसूची - १

आर्थिक कारोबारको स्थिति

आर्थिक बर्ष: २०७९/८०

कार्यालय र स्थान: शैलुङ गाउँपालिका, दोलखा , शैलुङ्ग गाउँपालिका , दोलखा

पद	नाम	कार्यकाल सुरु. मिति	कार्यकाल समाप्त मिति
कार्यालय प्रमुख	लक्ष्मी प्रसाद अधिकारी	२०८०-२-१९	२०८०-१०-२७
कार्यालय प्रमुख	संजिब न्यौपाने	२०८०-११-१	हाल सम्म कार्यरत
कार्यालय प्रमुख	चुन बहादुर तामाङ	२०७८-१२-१०	२०८०-२-१४
लेखा प्रमुख	प्रकाश बहादुर बोगटी	२०८०-८-१७	हाल सम्म कार्यरत
लेखा प्रमुख	दामोदर पन्थी	२०७७-४-१	२०८०-८-१७

बेरु.जु वर्गीकरण:

असूल गर्नुपर्ने	अनियमित भएको	प्रमाणका कागजात पेश नभएको	जिम्मेवारी नसारेको	सोधभर्ना नलिएको	जम्मा पेश्की
४४३,७७६	२,७२६,३३३	८,९६३,८४७	०	६,२४१,७५९	०
				प्रारम्भिक प्रतिवेदनबाट देखिएको बेरु.जू रु.	१८,३७५,७१५
				प्रारम्भिक प्रतिवेदन उपर फछ्यौंट गरी संपरीक्षण भएको रकम रु.	४७५,५९०
				संपरीक्षणबाट थप भएको बेरु.जू रु.	०
				लेखापरीक्षण प्रतिवेदनमा कायम बेरु.जू रु.	१७,९००,१२५

स्थानीय तह :

गत बर्षको जिम्मेवारी		६३६३१११४	
आम्दानी		**खर्च**	
संघीय सरकारबाट अनुदान	३४७४८१५९३	**चालु खर्च**	२८३५२३८७७
प्रदेश सरकारबाट अनुदान	३८३९२७९३	**पूँजीगत खर्च**	१९९५८४६६५
राजश्व बाँडफाँट	९०७१२०३५	**वित्तीय/अन्य व्यवस्था**	०.०
आन्तरिक आय	४२२७८४०.०		
अन्य आय	५५२८२४२.०		
कुल आय	४८६३४२५०३	**कुल खर्च**	४८३१०८५४२
बाँकी मौज्दात		६६८६५०७५	

बेरूजु दफा २ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -३

आ.व. : २०७९/८०								
प्राप्ती भुक्तानी हिसाव								
विवरण	टिप्पणी	यस वर्ष रु.				गतवर्ष रु.		
		बजेट	आफैंले गरेको प्राप्ति/भुक्तानी	वस्तुगत/सोझै भुक्तानी	जम्मा	आफैंले गरेको प्राप्ति/भुक्तानी	वस्तुगत/सोझै भुक्तानी	जम्मा
प्राप्ती (क+ख)		६४०४५२४१५.६७	४८६३४२५०४.३४		४८६३४२५०४.३४	४८६७६१३०१.३४		४८६७६१३०१.३४

क. प्राप्ति (संचितकोषमा आम्दानी बाँधिने)		६३८०२३०००	४८०८१४२६२.३४	०	४८०८१४२६२.३४	४८१२६२५९४.३४	०	४८१२६२५९४.३४
११००० कर	११	११३९६२०००	९०७१२०३५.१९	०	९०७१२०३५.१९	८९७४०८८५.०३	०	८९७४०८८५.०३
१३००० अनुदान		४६९००८३२९.७७	३८५८७४३८६.५०	०	३८५८७४३८६.५०	३८६९५५५४१.६९	०	३८६९५५५४१.६९
संघीय सरकार	१२	४०४०१३०००	३४७४८१५९३.५०	०	३४७४८१५९३.५०	३४८३६४१८६.६९	०	३४८३६४१८६.६९
प्रदेश सरकार	१२	५९७६३०००	३८३९२७९३	०	३८३९२७९३	३८५९१३५५	०	३८५९१३५५
अन्तरिक श्रोत		५२३२३२९.७७	०	०	०	०	०	०
१४००० अन्य राजस्व		६५७००००	३४८३७६२.६५	०	३४८३७६२.६५	४४३७३८७.६२	०	४४३७३८७.६२
१५००० विविध प्राप्ति		१०००००	७४४०७८	०	७४४०७८	१२८७८०	०	१२८७८०
३२००० वित्तीय सम्पत्ति		४८३८२६७०.२३	०	०	०	०	०	०
ख. अन्य प्राप्ति		२४२९४१५.६७	५५२८२४२		५५२८२४२	५४९८७०७		५४९८७०७
वितरण गर्न बाकी राजस्व		०	०	०	०	०	०	०
कोषहरु		२४२९४१५.६७	०	०	०	०	०	०
धरौटी		०	५५२८२४२	०	५५२८२४२	५४९८७०७	०	५४९८७०७

संघीय, प्रदेश सरकार वा अन्य कार्यक्रम		०	०	०	०	०	०	०
भुक्तानी (ग+घ)		६४०४५२४१५.६७	४८३१०८५४३.१२		४८३१०८५४३.१२	४६६३३९४९२.२०		४६६३३९४९२.२०
ग. भुक्तानी (सञ्चित कोषबाट)		६३८०२३०००	४७,५४,१४,९५१.४६		४७,५४,१४,९५१.४६	४६,०१,८२,५२०.२०		४६,०१,८२,५२०.२०
२१००० पारिश्रमिक / सुविधा	१८	१८,३५,२६,०००.००	१६,७७,२१,८२०.४५	०	१६,७७,२१,८२०.४५	१७,१७,७१,४१०.८५	०	१७,१७,७१,४१०.८५
२२००० मालसामान तथा सेवाको उपयोग	१८	१४,६८,०६,०००.००	८,७९,२४,९४३.०१	०	८,७९,२४,९४३.०१	५,०२,४१,५४४.३५	०	५,०२,४१,५४४.३५
२५००० सहायता (Subsidy)	१८	९४,४०,०००.००	९२,५८,१५०.००	०	९२,५८,१५०.००	१,००,०००.००	०	१,००,०००.००
२६००० अनुदान	१८	१,५०,०००.००	१,२७,०५६.००	०	१,२७,०५६.००	२,१२,४२,७२९.००	०	२,१२,४२,७२९.००
२७००० सामाजिक सुरक्षा	१८	२,०१,९०,०००.००	९४,५३,२१७.००	०	९४,५३,२१७.००	१,२९,५२,५०४.००	०	१,२९,५२,५०४.००
२८००० अन्य खर्च	१८	१७,००,०००.००	१३,४५,१००.००	०	१३,४५,१००.००	९,८४,०९०.००	०	९,८४,०९०.००

३१००० गैर वित्तीय सम्पत्ती / पूँजीगत खर्च	१८	२७,६२,११,०००.००	१९,९५,८४,६६५.००	०	१९,९५,८४,६६५.००	२०,२८,९०,२४२.००	०	२०,२८,९०,२४२.००
घ. अन्य भूक्तानी		२४,२९,४१५.६७	७६,९३,५९१.६६		७६,९३,५९१.६६	४६,६३,३९,४९२.२०		४६,६३,३९,४९२.२०
कोषहरु		२४,२९,४१५.६७	१६,२०,२००.००	०	१६,२०,२००.००	३७,९६,०००.००	०	३७,९६,०००.००
धरौटी		०	६०,७३,४२६.६६	०	६०,७३,४२६.६६	२३,६०,९७२.००	०	२३,६०,९७२.००
संघीय, प्रदेश सरकार वा अन्य कार्यक्रम		०	०	०	०	०	०	०
कट्टी रकम भुक्तानी/दाखिला गर्न बाकी			-३५.		-३५.			
ङ. यो वर्षको बचत (न्युन)			३२,३३,९६१.२२		३२,३३,९६१.२२	२,०४,२१,८०९.१४		२,०४,२१,८०९.१४
च. गतवर्षको जिम्मेवारी रकम (अ.ल्या)			६,३६,३१,११४.२८		६,३६,३१,११४.२८	३,९०,६३,५८५.६४		३,९०,६३,५८५.६४
वर्षान्तको बाकी रकम (ङ + च)			६,६८,६५,०७५.५०		६,६८,६५,०७५.५०	५,९४,८५,३९४.७८		५,९४,८५,३९४.७८

बेरूजु दफा १२ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -४

पूँजीगतखर्चशीर्षक	कुलखर्च	चौमासिकखर्च				आषाढ महिनाको मात्र खर्च
		प्रथमत्रैमासिक	दोस्रोत्रैमासिक	तेस्रोत्रैमासिक	चौथोत्रैमासिक	
संघीयपूँजीगत	४,३४,३८,२९२	६९,६६,६६०	४९,००,०००	८८,६६,६७३	२,२७,०४,९५९	१,७९,०४,९५९
प्रदेशपूँजीगत	२,०९,१५,३५६	०	०	०	२,०९,१५,३५६	१,५२,३८,२२५
गाउँपालिकापूँजीगत	१३,५२,३१,०१७	९४,९४,६४५	८४,३८,४३९	२,६४,६८,०३१	९,०८,२९,९०२	५,३९,८४,६४३
कूलखर्च	१९,९५,८४,६६५	१,६४,६१,३०५	१,३३,३८,४३९	३,५३,३४,७०४	१३,४४,५०,२१७	८,७१,२७,८२७
खर्चप्रतिशत	७२.२५	५.९५	४.८२	१२.७९	४८.६७	३१.५४

बेरूजु दफा २७ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -५

(रु. हजारमा)

कार्यक्रम/ शीर्षक	खरिद सम्झौता								यस वर्ष सम्पन्न	
	कुल जम्मा		प्रथम चौमासिक		दोस्रो चौमासिक		तेस्रो चौमासिक			
	संख्या	रकम	संख्या	रकम	संख्या	रकम	संख्या	रकम	सख्या	रकम
बोलपत्रबाट	८	१०,८७,८४	-	-	५	३,७६,०२	२	७,३१,६०	५	३,७६,०२
सिलबन्दी दरभाउ पत्रबाट	२	२७,४२	-	-	-	-	२	२७,४२	२	२७,४२

उल्लेखित विवरण अनुसार यो वर्ष गाउँपालिकालले विभिन्न कार्यको लागि रू.११ करोड १५ लाख २६ हजार लागतको १० ठेक्का बन्दोबस्त गरेकोमा दोश्रो चौमासिकमा रु. ३ करोड ७६ लाख २ हजारको ५ ठेक्का र तेश्रो चौमासिकमा रु. ७ करोड ५९ लाख २ हजारको ४ ठेक्का व्यवस्थापन भएको देखिन्छ । यो वर्ष भएको ठेक्का व्यवस्थापन मध्ये वर्षान्त सम्ममा रू. ४ करोड ३ लाख ४४ हजार बराबरको ७ ठेक्का मात्र सम्पन्न भएको अवस्था छ । यसरी अन्तिम चौमासिक वा वर्षान्तमा बढी कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा आउन सक्ने नकारात्मक स्थिति तर्फ ध्यान दिनुपर्दछ ।

बेरूजु दफा ४३ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -६

सि न	विद्यालयको नाम	ठेगाना		दरबन्दी	स्थायी	करार	राहत	बा.वि.के	लेखा	कार्यलय सहयोगी	प्रदेश अनुदान	संघीय अनुदान मा.वि.	सहजकर्ता	जम्मा
१	साँगुते माविकालापानी	फस्कु	शैलुङ	११	८	०	३	२	१	२	०	१	०	१७

२	कल्लाबारीमावि कल्लाबारी	दुधपोखरी ताम्चेत	शैलुङ	१३	५	३	५	२	१	१		०	१	१८
३	कालिभूमेमावि बोत्ले	काटाकुटी	शैलुङ	११	४	३	४	२	१	१	०	१	१	१७
४	कालिकामावि दार्खा	फस्कु	शैलुङ	१५	११	०	४	१	१	१		०	०	१८
५	शारदामावि पोखरे पोखरे भैंसे	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	१२	३	४	५	१	१	१	०	१	०	१६
६	शैलुङप्रावि मेहेले	दुधपोखरी ताम्चेत	शैलुङ	१	०	०	१	१	०	१	०	०	०	३
७	सरस्वतीप्रावि कोलामखान	दुधपोखरी ताम्चेत	शैलुङ	३	३	०	०	१	०	१		०	०	५
८	राष्ट्रियप्रावि ढुङ्गे	फस्कु	शैलुङ	४	३	०	१	१	०	१	०	०	०	६
९	सञ्जीवनीआ.वि हिले	फस्कु	शैलुङ	२	१	०	१	१	०	१	०	०	०	४
१०	सेतीदेबीआ.वि निगाले	फस्कु	शैलुङ	३	१	०	२	१	०	१	०	०	०	५
११	शैलुङ्गेश्वरप्रावि पैती आरु.खर्क	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	१	०	१	०	१	०	१	०	०	०	३
१२	महादेवप्रावि झोर	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	२	१	१	०	१	०	१	०	०	०	४
१३	भद्रेश्वरआ.वि साउँते	फस्कु	शैलुङ	६	३	२	१	१	०	१	०	०	०	८

१४	शैलुङ्गेश्वरआ.वि पाँडेखानी	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	३	२	०	१	१	०	१	०	०	०	५
१५	कालापानीप्रावि कालापानी	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	१	०	१	०	१	०	१	०	०	०	३
१६	शैलुङ्गेश्वरआ.वि झोर मनगाउँ	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	५	३	०	२	१	०	१	०	१	०	८
१७	माहिलीश्वरीप्रावि टोड्के	भुषाफेदा	शैलुङ	२	१	०	१	१	०	१	०	०	०	४
१८	ताप्केडाँडाप्रावि नाइके	भुषाफेदा	शैलुङ	३	३	०	०	१	०	१	०	०	०	५
१९	कमलामाईप्रावि जम्सिङ	भुषाफेदा	शैलुङ	१	१	०	०	०	०	१	०	०	०	२
२०	शैलुङ्गेश्वरप्रावि ढुङ्गे	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	१	१	०	०	१	०	१	०	०	०	३
२१	चण्डिकाप्रावि आहाले ढाँडे	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	४	३	०	१	१	०	१	०	१	१	८
२२	जलधाराप्रावि पोखरे	शैलुङ्गेश्वर	शैलुङ	२	१	०	१	१	०	१	०	०	०	४
२३	कुण्डप्रावि गैरी	दुधपोखरी ताम्चेत	शैलुङ	१	०	०	१	१	०	१	०	०	०	३
२४	दुधपोखरीआ.वि गैरो	दुधपोखरी ताम्चेत	शैलुङ	५	३	०	२	२	०	१	०	१	०	९
२५	कालिभूमेप्रावि पाटा	भुषाफेदा	शैलुङ	१	०	१	०	०	०	१	०	०	०	२
२६	दुर्गामावि भैंसेचौर	मागापौवा	शैलुङ	१८	१४	२	२	१	१	१		०	०	२१

२७	मागापौवामावि हिले	मागापौवा	शैलुङ	९	५	१	३	१	१	१	१	२	०	१५
२८	नविनमावि चण्डीडाँडा	भुषाफेदा	शैलुङ	१३	६	२	५	१	१	१	०	१	०	१७
२९	पिपलडाँडाआ.वि आहाले	मागापौवा	शैलुङ	४	३	०	१	२	०	१	०	०	०	७
३०	नमुनाप्रावि सल्लेरी	मागापौवा	शैलुङ	३	२	१	०	१	०	१	०	०	०	५
३१	कमलाआ.वि मानेडाँडा	मागापौवा	शैलुङ	२	२	०	०	१	०	१	०	१	०	५
३२	वीरेन्द्रमावि बोजिनीडाँडा	काटाकुटी	शैलुङ	१७	८	०	९	२	१	२	०	०	०	२२
३३	मनमोहनशिक्षासदन प्रावि मागादेउराली	मागापौवा	शैलुङ	४	२	१	१	२	०	१	०	०	०	७
जम्मा				**१८३**	**१०३**	**२३**	**५७**	**३८**	**९**	**३५**	**१**	**१०**	**३**	**२७९**

उक्त विवरण अनुसार गाउँपालिकामा जम्मा १८३ दरबन्दी रहेकोमा १०३ जना स्थायी पदपूर्ति र ८० जना राहत/करारमा नियुक्त गरी जम्मा १८३ पदपूर्ति गरेको देखिन्छ । गाउँपालिकाले विद्यालय संख्याका आधारमा सृजना गरेका पदहरुमा स्थायी पदपूर्ति गरी सामुदायिक विद्यालयको शैक्षिक गुणस्तरमा सुधार गर्ने तर्फ ध्यान दिनुपर्ने देखिन्छ ।

बेरूजु दफा ४४ सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -७

विद्यालयको नाम	दरवन्दी	स्थायी	करार	राहत	वा.बि.के	लेखा	कार्यलय सहयोगी	प्रदेश अनुदान	संघीय अनुदान मा.वि.	सहजकर्ता	जम्मा	विद्यार्थी सङ्ख्या	विद्यार्थी शिक्षक अनुपात
साँगुते मावि कालापानी फस्कु	११	८	०	३	२	१	२	०	१	०	१७	२४०	२१.८२
कल्लाबारी मावि कल्लाबारी दुधपोखरी ताम्चेत	१३	५	३	५	२	१	१		०	१	१८	२५१	१९.३१
कालिभूमे मावि बोत्ले काटाकुटी	११	४	३	४	२	१	१	०	१	१	१७	२३०	२०.९१
कालिका मावि दार्खा	१५	११	०	४	१	१	१		०	०	१८	२१९	१४.६
शारदा मावि पोखरे पोखरे भैंसे	१२	३	४	५	१	१	१	०	१	०	१६	४८०	४०
सरस्वती प्रावि कोलामखान	३	३	०	०	१	०	१		०	०	५	३८	१२.६७
राष्ट्रिय प्रावि ढुङ्गे	५	३	०	२	२	०	२	०	०	०	९	८०	१६
सञ्जीवनी आ.वि हिले	२	१	०	१	१	०	१	०	०	०	४	२०	१०

सेतीदेबी आ.वि निगाले	३	१	०	२	१	०	१	०	०	०	५	३२	१०.६७
शैलुङ्गेश्वर प्रावि पैती आरु.खर्क	१	०	१	०	१	०	१	०	०	०	३	३८	३८
महादेव प्रावि झोर	२	१	१	०	१	०	१	०	०	०	४	४१	२०.५
भद्रेश्वर आ.वि साउँते	६	३	२	१	१	०	१	०	०	०	८	५९	९.८३३
शैलुङ्गेश्वर आ.वि पाँडेखानी	३	२	०	१	१	०	१	०	०	०	५	७४	२४.६७
कालापानी प्रावि कालापानी	१	०	१	०	१	०	१	०	०	०	३	२८	२८
शैलुङ्गेश्वर आ.वि झोर मनगाउँ	५	३	०	२	१	०	१	०	१	०	८	९६	१९.२
माहिलीश्वरी प्रावि टोड्के	२	१	०	१	१	०	१	०	०	०	४	३१	१५.५
ताप्केडाँडा प्रावि नाइके	३	३	०	०	१	०	१	०	०	०	५	२४	८
कमलामाई प्रावि जम्सिङ	१	१	०	०	०	०	१	०	०	०	२	८	८
शैलुङ्गेश्वर प्रावि ढुङ्गे	१	१	०	०	१	०	१	०	०	०	३	३५	३५

चण्डिका प्रावि आहाले ढाँडे	४	३	०	१	१	०	१	०	१	१	८	१०२	२५.५
जलधारा प्रावि पोखरे	२	१	०	१	१	०	१	०	०	०	४	४३	२१.५
कुण्ड प्रावि गैरी	१	०	०	१	१	०	१	०	०	०	३	२४	२४
दुधपोखरी आ.वि गैरो	५	३	०	२	२	०	१	०	१	०	९	९२	१८.४
कालिभूमे प्रावि पाटा	१	०	१	०	०	०	१	०	०	०	२	१३	१३
दुर्गा मावि भैंसेचौर	१८	१४	२	२	१	१	१		०	०	२१	४२६	२३.६७
मागापौवा मावि हिले	९	५	१	३	१	१	१	१	२	०	१५	१३०	१४.४४
नविन मावि चण्डीडाँडा	१३	६	२	५	१	१	१	०	१	०	१७	१७७	१३.६२
पिपलडाँडा आ.वि आहाले	४	३	०	१	२	०	१	०	०	०	७	५२	१३
नमुना प्रावि सल्लेरी	३	२	१	०	१	०	१	०	०	०	५	५४	१८
कमला आ.वि मानेडाँडा	२	२	०	०	१	०	१	०	१	०	५	५१	२५.५

वीरेन्द्र मावि बोजिनीडाँडा	१७	८	०	९	२	१	२	०	०	०	२२	२७५	१६.१८
मनमोहन शिक्षासदन प्रावि मागादेउराली	४	२	१	१	२	०	१	०	०	०	७	९१	२२.७५
जम्मा	**१८३**	**१०३**	**२३**	**५७**	**३८**	**९**	**३५**	**१**	**१०**	**३**	**२७९**	**३५५४**	**१९.४२**

बेरूजु दफा ७० सँग सम्बन्धित विवरण - अनुसूची -८

सहकारी संस्थाको किसिम	**संख्या**	**सदस्य संख्या**	**शेयर पूँजी रु.**	**बचत रु.**	**ऋणलगानी रु.**	**जगेडा कोष**
वचत तथा ऋण सहकारी संस्था लिमिटेड	१७	५३६९७	२६७४८७७४६	२३०९५९२२९८	२८९६६५३३०८	२१९६६४७
बहुउद्देश्यीय सहकारी संस्था लिमिटेड	२	११२९	३०,८७,७००	४,०३,९३,६७९	४,२८,९३,६७९	३,८०,५६०
कृषि सहकारी संस्था लि.	२९	२९७३	१,७३,६८,९००	७,१४,९२,४३६	६,८७,८४,७२९	४९,२५,३२६
अन्य सहकारी	५	०	०	०	०	०
जम्माः	५३	५७,७९९	२८७९,४४,३४६	२,४२,१४,७८,४१३	२,९३,९५,४६,९८७	७५,०२,५३३